

İŞÇİ SINIFI MÜCADELESİ VE ALTERNATİF MEDYA: *EMEK.ORG.TR* ÖRNEĞİNİN ÇÖZÜMLENMESİ*

Arş. Gör. Nursen Aydın **

Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 19.02.2019

Kabul Tarihi: 26.03.2019

Özet

Yeni toplumsal hareketler paradigması, kapitalizmin geldiği aşama itibariyle emek-sermaye çelişkisi ve emek sömürüsü gibi ekonomik sistemi temel alan sorunların toplumsal formasyonda karşılığının bulunmadığını ileri sürmektedir. Buna karşılık, bu çalışmada, işçi sınıfının ve mücadelelerinin tarihsel süreç içerisinde değişim ve dönüşüm geçirdiği gerçeği kabul edilmekle birlikte, işçi sınıfı mücadelelerinin bir şekilde devam ettiği; ancak hâkim iktidar ilişkileri temelinde yayın yapan anaakım medyada temsiliyet bulamadıkları savunulmaktadır. Kaldı ki, işçi sınıfının medyadaki temsiline ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında, sınıf temelli hareketlere geleneksel yaygın medyada fazla yer verilmediğini ya da egemen söylemlerle çerçevelenerek sunulduğu ileri sürülmektedir. Anaakım medyada içeriklerin iktidar ve sermaye çıkarları temelinde üretilmesi karşısında internet, işçi sınıfının taleplerini ve sorunlarını dile getirme noktasında önemli bir araç haline gelmiştir. Bununla birlikte, işçi sınıfı hareketleri iktidara direnme, karşı hegemonya oluşturma ve hedefleri yayma noktasında alternatif medya örgütlenmelerini oluşturma yoluna gitmişlerdir.

Bu çalışma, Türkiye’de anaakım medyanın eşitlikçi olmayan haber üretimi karşısında alternatif medyanın karşıt kamusal alan olma potansiyelini tartışmaktadır. Bu doğrultuda, anaakım medya karşısında alternatif medya arayışlarının somut bir örneği olarak *emek.org.tr* internet sitesinin işçi sınıfının hak taleplerini ve sorunlarını dile getirme noktasında işçi sınıfına nasıl bir temsiliyet sağladığı çalışmanın sorunsalını oluşturmaktadır. Bilgi kaynağı, haber portalı ve tartışma platformu olarak kurulmuş olan Emek sitesi, anaakım medyada fazla yer verilmeyen işçi sınıfının hak mücadelesine destek vermek ve işçi sınıfının sesini duyurmak amacıyla kurulmuştur. Bu çalışma, Emek sitesinin üretim koşulları ve içeriklerinin çözümlenmesi yoluyla Emek sitesinin alternatifliğini ve karşıt kamusal iletişim alanı olma potansiyelini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, nitel çözümleme yönteminin benimsendiği çalışmada, işçi sınıfının sorunlarını ve taleplerini dile getirme ve görünür kılama noktasında Emek sitesinin işlevselliği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *İşçi Sınıfı Mücadelesi, Alternatif Medya, Karşıt Kamusal Alan, emek.org.tr*

STRUGGLE OF THE WORKING CLASS AND ALTERNATIVE MEDIA: ANALYSIS OF THE EXAMPLE *EMEK.ORG.TR*

Abstract

The paradigm of the new social movements suggests that the problems based on the economic system such as labor-capital discrepancy and labor exploitation are unrequited in the social formation at the stage where capitalism arrives. In return, in this study, it is argued that the working class and their struggle are not represented by the mainstream media that broadcast in accordance with the dominant power relations; the struggles of the working class exist somehow, along with the fact that the working class and its struggles changed and transformed in the historical process is accepted. Moreover, it is put forth that class-based movements are slightly covered by the traditional mass media or are covered within the frame of dominant discourses, when we look at the studies on the representation of the working class in the media. The Internet has become an important tool in expressing the demands and problems of the working class in the face that contents are produced on the basis of the power and capital interests in the mainstream media. Besides, movements of the working class have resorted to opposition to the power, forming a counter-hegemony and alternative media organizations to spread their goals.

*Bu çalışma, Mersin’de 18-19 Ekim 2018 tarihleri arasında düzenlenen “Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu”nda sözlü olarak sunulan bildirinin genişletilerek makaleye dönüştürülmüş halidir.

**Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Basın ve Yayın Bölümü, nursenaydin@anadolu.edu.tr

This study is to discuss of alternative media which has the potential to be the opponent public sphere in the face of the mainstream media that makes inegalitarian news in Turkey. In this direction, the problem of this study is how *emek.org.tr* the website, which is an epitome that offers alternative media in the face of the mainstream media, provides a representation to the working class in terms of expressing the problems and demands of the working class. Emek site, which was established as a source of information, news portal and discussion platform, was created to support the struggle of the working class that are not widely covered by the mainstream media, and to be the voice of the working class. This study intends to reveal the potentiality of Emek site as an alternative and a sphere of opposing public communication by analyzing its production conditions and contents. In accordance with this purpose, in the study where qualitative analysis method is adopted, the functioning of Emek site in terms of expressing the problems and demands of the working class has been tried to reveal.

Keywords: *Working Class Struggle, Alternative Media, Opponent Public Sphere, emek.org.tr*

Giriş

Türkiye’de medya içeriklerinde yaşanan dönüşümü 1980 sonrasında uygulanan yeni sağ politikalarının yansımaları olarak değerlendirmek mümkündür. Dönemin ekonomi politikalarına egemen olan neo-liberalizmin uygulama alanlarının genişletilmesi toplumsal formasyondaki bütün alanlar gibi medyayı da yeni sağ ideoloji çerçevesinde biçimlendirmiştir. Bu bağlamda, iktidar eliyle yürütülen yeni sağ politikaların toplumsal alanın bütününde karşılık bulması medya yoluyla gerçekleştirilmiştir. Buna göre, medya, dönemin siyasi ve toplumsal sorunlarından çok, eğlence ağırlıklı içerikler üretmeye başlamıştır.

Türkiye’de medya sektörü için önemli bir dönüm noktası olan 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile birlikte getirilen yeni düzenlemelerin siyasi ve toplumsal alanda sürdürülmesi için basın sıkı bir denetime tabi tutulmuştur (Kaya, 2009: 241). Darbe sonrasında, siyasal ve toplumsal yaşamda gerçekleştirilen baskı ve yasaklar, medya içeriklerinde de dönüşüme neden olmuştur. Kendilerine yeni haber alanları açmak isteyen gazete ve dergiler, magazin ve promosyon aracılığıyla okur kazanma yoluna gitmişlerdir. Gazetelerin sürekli kapatıldığı, gazetecilerin, sorumlu yazı işleri müdürlerinin tutuklandığı ve yargılandığı bir ortamda; gazete yönetici ve sahipleri, içerikleri oluştururken kapatılma tehdidine karşılık dönemin siyasal sorunlarına karşı kayıtsız kalmayı tercih etmişlerdir (Dağtaş, 2006: 121). Bu doğrultuda, medya içeriklerine yönelik dışardan ve içerden uygulanan sansür ve otosansürün temel hedeflerinden biri de işçi sınıfı ve mücadeleleri olmuştur. Dolayısıyla, sermayenin mülkiyetinde kârı artırma anlayışı içerisindeki medyanın sermaye çıkarlarının aleyhinde içerikler üretmesi beklenemezdi.

Bu bağlamda, Karl Marx’ın basının temel görevinin “kamunun bekçi köpeği, iktidardakilerin yorulmak bilmez muhbiri, hürriyetini hasetle koruyan halkın ruhunun her zaman her yerde hazır bulunan gözü ve ağzı” olması gerektiği (Marx, 1849’dan aktaran Sandoval ve Fuchs, 2010: 148) yönündeki ifadesinin günümüz medya yapısı içerisinde karşılık bulamadığını söylemek mümkündür. İşçi sınıfı kimliğinin medyadaki temsiline yönelik dışlama ve görmezden gelme tutumu, yeni sağ ideolojinin denetim aracı olarak anti-komünizmi yayma politikalarının yansımaları olmuştur. Öte yandan, 1980’li yılların sonunda, post-modern yaklaşımların emek-sermaye çelişkilerinin toplumsal formasyonda geçerliliğinin olmadığı ve dolayısıyla politik bir özne olan işçi sınıfı kimliğinin ortadan kalktığı yönündeki iddiaları teorik zeminde yeni sağ ideolojinin yeniden üretimine hizmet eden görüşler olarak yaygın hale gelmiştir. Çiler Dursun’a göre, işçi sınıfı kimliği ve bu kimliğin temsiliyeti üzerinde durulmamasının farklı nedenleri bulunmaktadır:

Öncelikle işçi sınıfının varlığının geç kapitalist toplumlarda artık tartışılabilir hale geldiği gözlenmektedir. Geniş bağlamıyla düşünüldüğünde kapitalist ekonomik sistem üzerine olan Marksist açıklamaların gözden çıkarılma çabaları; bunun kuramsal zeminini oluşturan

postmodern yaklaşımların abartıları; yine klasik Marksizm’de güçlü olmadığı öne sürülen dil ve özne konularına ilişkin çözümlerin geliştirilmeye çalışılmasıyla işçi sınıfının ontolojik ayrıcalığını gözden geçirmekten kaynaklanan başka sorunlar ve bu sorunlaştırmaların pratikte karşılığını Sovyet Sistemi’nin çöküşünde bulması, işçi sınıfının bir “sorun” olmaktan büyük ölçüde çıktığı gibi hatalı bir izlenim yaratabiliyor (Dursun, 1998: 210-211).

Kuramsal zeminde yaygınlaşan söz konusu varsayımlar “emekten, emek haberciliğinden uzaklaşan içeriklerin yaygınlaştığı ve egemen sınıflar lehine örülen bir söylem ile sınıf hareketlerine ilişkin sunumların kapandığı” (Tuna, 2011: 34) medya içeriklerinde de görülmektedir. Bu bağlamda, anaakım medya karşısında karşıt kamusal alan olma potansiyeline sahip olan alternatif medyanın işçi sınıfının hak taleplerini ve sorunlarını dile getirme noktasında işçi sınıfına nasıl bir temsiliyet sağladığı çalışmanın problemi oluşturmaktadır.

1. Medyada İşçi Sınıfından Kaçış

Türkiye’de işçi sınıfı hareketlerinin ve işçi sınıfı kimliğinin yazılı basındaki temsiline ilişkin yapılan çalışmalarda, medyanın ideolojik rolüne vurgu yapılmaktadır. Bunun dışında, sınıf eksenli toplumsal hareketlerin örgütlenme pratikleri açısından yeni medyanın önemli bir araç olduğuna işaret edilmektedir. Bu kapsamda, “Grevler ve Sosyal Ağlar: Olanaklar ve Zorlukların “Metal Fırtına” Direnişi Üzerinden Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmada (Dağtaş ve Yıldız, 2016), otomotiv sektöründe çalışan metal işçilerinin direniş eylemini örgütlenme sürecinde ve direniş sırasında sosyal ağları etkin bir şekilde kullandıkları dile getirilmiştir.

Öte yandan, işçi hareketlerinin Türkiye basınındaki sunumunu 1 Mayıs kutlamaları çerçevesinde ele alan çalışmalarda, haber içeriklerinde işçilerin görüşlerine ve değerlendirmelerine yer verilmediği (Özer, 2001); 1 Mayıs’ın kutlama ve şenlik yönüne vurgu yapılarak ekonomik ve toplumsal anlamıyla sınıfsal boyutunun ele alınmadığı (Şen ve Çetinkaya, 2013) sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra, işçi sınıfının medyadaki sunumunu 2009 yılında gerçekleştirilen Tekel işçi eylemi örneğinde tartışmaya açan çalışmalara göre, anaakım medyanın “işçi kesiminin ekonomik haklarını ve hak arama biçimlerini demokrasi çerçevesinin dışında tuttuğu ve toplumdaki iktidar odaklarının hegemonyacı söylemlerini yeniden ürettiği” ve “sınıfsal boyutu olan protesto eylemlerini değersizleştirme, marjinalleştirme ve şiddet kavramıyla çerçeveleme eğiliminde” olduğuna (Şen, 2011); muhafazakâr basında “özelleştirme yoluyla kamu kurumlarının satışına ve burada çalışan işçilerin işten çıkarılmasının doğal ve kaçınılmaz olduğuna”, merkez sol basının ise “işçilerin haklı olduğuna ve hükümet tarafından haklarının gasp edildiğine vurgu yapılarak işçi sınıfının karşı hegemonya mücadelesine destek verdiğine” (Kaner Koç, 2012) dikkat çekilmiştir. Diğer bir çalışmada da Türkiye basınında işçi eylemine ilişkin haber söylemlerinin “her gazetenin ideolojik yapısına ve kendine özgü yayın politikasına bağlı olarak siyasal yanlılık biçiminde” (Çoban ve Tuna Çoban, 2016: 292) inşa edildiği vurgulanmaktadır.

Türkiye’de 1970-1997 yılları arasında gerçekleştirilen işçi eylemleri ve gösterilerini yazılı basında ve özel televizyon kanallarında yer alan haberler çerçevesinde inceleyen Çiler Dursun, televizyon haberlerinde işçi haberlerinin sol terör örgütleri ile ilgili haberlerin öncesinde veya sonrasında sunularak işçilerin “içimizdeki ötekiler” olarak kimliklendirildiğini belirtmektedir (1998: 237). Bunun yanı sıra, olumsuz içerikli haberlerin öncesinde veya sonrasında sunulması yoluyla işçi eylemi gibi olumlu içerikli bir eyleme ilişkin olumsuzlama yaratılabildiğini ifade eden Dursun, işçilerin neşeli ve karnavalesk eylem biçimlerinin haberlerde görselleştirilmesinin eylemin ne için ve kimler tarafından yapıldığını gizlediğini ve eylemin içeriğini boşaltabildiğini ileri sürmektedir

(1998: 237). Çalışmadan elde edilen diğer bir sonuç ise haber içeriklerinde, “hükümet ve işçiler”, “geniş halk kesimleri/toplum ve memurlar/işçiler” ve “işçiler ile girişimciler” arasında olmak üzere üç tür “biz” ve “onlar” ayrımının kurulduğuna işaret etmektedir (Dursun, 1998: 238). Öte yandan, Türkiye’de sınıf eksenli toplumsal hareketler açısından tarihi öneme sahip olan “Büyük Zonguldak-Ankara Madenci Yürüyüşü”nün Türkiye basınındaki sunumunu ele alan çalışmada da gazetelerin temsil ettikleri ideolojiye göre farklı bir tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Bu çalışmaya göre, merkez/liberal ve muhafazakâr basın, konuyla ilgili haber içeriklerinde işçi karşıtı bir sunum yaparken; liberal sol basın sendikadan yana bir tutum sergilemiştir (Özer, 2016).

Soma’daki bir kömür madeninde 13 Mayıs 2014’te çıkan yangında 301 işçinin hayatını kaybetmesi olayının anaakım basında nasıl haberleştirildiğini inceleyen bir çalışmada ise anaakım basının Soma maden ocağında yaşanan faciayı “meselenin toplumsal, ekonomik ve politik arka planını görmezden gelerek haberleştirdiği ve bunu genelleştirme, dramatikleştirme ve kişiselleştirmesöylemsel stratejileri aracılığıyla yaptığı” ifade edilmektedir (Çoban Keneş ve Özdemir Taştan, 2016).

İşçi sınıfının medyadaki temsiline ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında, sınıf temelli hareketlere anaakım medyada fazla yer verilmediğini ya da egemen söylemlerle çerçevelenerek sunulduğu ileri sürülebilir. Anaakım medyanın iktidar ve sermaye çıkarları temelinde içerikler üretmesi karşısında internet dolayısıyla oluşturulan alternatif medyanın anaakım medyadan dışlanan toplumsal kesimlerin seslerini duyurmaları için karşıt kamusal alan oluşturmaktadır.

2. Burjuva ve Karşıt Kamusal Alan

Kamusal alan kavramı alternatif medyanın varoluşu ve amaçlılığı için oldukça verimli bir kavramsal zemin sunmaktadır (Ceyhan, 2009: 186). Kamusal alan kavramını burjuva kamusal alanı üzerinden çözümleyen Jürgen Habermas, burjuva kamusal alanını, genel yarara ilişkin meselelerin eleştirel kamusal tartışmasının yapıldığı, sivil toplum ve devlet arasında bir ara alan olarak tanımlamaktadır (Çoban, 2009: 201). Kamusal meselelerin sınırlandırılmamış rasyonel bir tartışmasını ifade eden kamusal alanda, bireysel çıkarlar ve statü eşitsizlikleri parantez içine alınmakta ve katılımcılar grup üyesi olarak tanımlanmaktadır. Tartışma herkese açık ve erişilebilirdir. Böyle bir tartışmanın sonucu, kamu yararı konusunda güçlü bir fikir birliği duygusu içerisinde “kamuoyu”dur (Fraser, 1990: 59). Dolayısıyla, Habermas’ın ileri sürdüğü kamusal alan, eğitim ve mülkiyet temelinde bireylerin oluşturduğu, türdeş özelliklere sahip bir burjuva kamusal alanıdır (Timisi, 2003: 64). Habermas’ın burjuva kamusal alan tasarımı kamu erkiyle sınırlandırılmaktadır:

[...] devletle toplumu birbirinden ayıran çizgi, kamusal alanla özel alanı da birbirinden ayırıyor. Kamusal alan, kamu erkiyle sınırlı. Şimdilik sarayı da buna dahil ediyoruz. Esas “kamu” da özel alanda yer alıyor; çünkü bu kamu, özel şahısların oluşturduğu bir kamu. Bu nedenle, özel şahıslara ayrılmış olan alanda özel alanla kamu arasında ayırım gözetiyoruz. Özel alan, dar anlamda burjuva toplumunu, yani mal dolaşımı ve toplumsal emek alanını kapsıyor; mahremiyet alanıyla aile de ona dâhil. Siyasal kamu, edebî kamudan çıkıyor; kamuoyu yoluyla toplumun ihtiyaçlarını devlete iletiyor (Habermas, 2014: 97-98).

Habermas’ın özel/kamusal alan ayrımına ilk büyük eleştiri, Marksizm tarafından getirilmiştir. Bu ayrımın politik anlamına vurgu yapan Marksist düşünceye göre demokrasinin gerçekleşmesi sadece devlet alanında sınırlı değildir, ekonomik mekanizmaların da hesaba katıldığı bir süreç olarak kavranması gerekir (Bora, 2004: 529). Habermas’ın burjuva kamusal alanı kavramsallaştırması, dönemin siyasi, ekonomik ve kültürel koşulları içerisinde ideal bir kamusal alanın oluşturulmasında önemli açılımlar

sağlamış olmakla birlikte, feminist ve farklı karşı kamuları dışlayan, homojen ve farklılıkları göz ardı eden kapsayıcı bir kamusal alan anlayışına sahip olması nedeniyle eleştirilmiştir. Bu bağlamda, Nancy Fraser, Habermas'ın burjuva kamusal alanının geç kapitalist demokrasilerde temsil, katılım ve eşitlik sorunlarını açıklamak için yetersiz kaldığını savunmaktadır (Timisi, 2003: 68). Fraser'in ifadesiyle

Sorun sadece Habermas'ın liberal kamusal alanı idealize etmesi değil, aynı zamanda liberal ve burjuva olmayan, rekabet eden diğer kamusal alanları incelemeyi ihmal etmesidir. Daha doğrusu, tam da bu diğer kamusal alanları incelemekte başarısız olduğu içindir ki liberal kamusal alanı idealleştirmiştir (Fraser, 1990: 60-61).

Oskar Negt ve Alexander Kluge ise Habermas'ın burjuva kamusal alan kavramına yönelik eleştirilerini *proleter kamusal alan* kavramsallaştırması temelinde ortaya koymuşlardır. Buna göre önemli olan işçi sınıfının pratik politik tecrübesidir. İşçi sınıfı kendi tecrübelerinin burjuva kamusal alanının dar ufukları aracılığıyla tanımlanmasına izin vermemeli, burjuva kamusal alanıyla nasıl baş edeceğini bilmeli ve bu alanın ortaya koyduğu tehditlerin farkında olmalıdır. Negt ve Kluge'ye göre, burjuva kamusal alanı işçi sınıfına özgü tecrübenin kristalleşmesinin ortamıdır; "tecrübenin ve toplumsal pratiğin birbiriyle ilişkili tüm niteliksel öğelerinin parçalanmış olduğu bu ortamda, geniş anlamıyla proleteryanın tecrübe ve çıkarlarının kendilerini örgütleyebilme şansı yoktur." Kaldı ki, Negt ve Kluge, proleter kamusal alanın nüfusun büyük çoğunluğunun çıkarlarını ve tecrübelerini yansıtan bir kamusal alan olduğu gerçeği genel kabul görmez. Dolayısıyla, hem tözsel yaşam alanlarını dışlayan hem de ortak iradeyi temsil ettiğini iddia eden çelişkili durum burjuva kamusal alan biçimlerine özgü bir zayıflıktır (Negt ve Kluge, 2004: 136-137). Burjuva kamusal alanının bir bütün olarak toplumu temsil etme iddiasının dışlayıcı olduğunu savunan Negt ve Kluge, bunun karşısında proleter kamusal alan kavramını ileri sürmüştür:

[...] solun çeşitli kesimlerindeki kamusal alanların kaybedilmiş bulunması ve de işçilerin varolan örgütlenmeleri içindeki iletişim kanallarına erişimlerdeki sınırlılık, giderek şöyle bir soruya yönelmemize neden oldu: Acaba, burjuva kamusal alanının karşısında etkili olabilecek karşıt kamusal alan (counter public sphere) biçimleri olabilir mi? Burjuva kamusal alanından apayrı bir 'tecrübe' istemi (experiential interest) olan proleter kamusal alan kavramına böyle ulaştık (Negt ve Kluge, 2004: 133).

Burjuva kamusal alanına yöneltilen eleştirilerin bir diğer boyutunu da radikal basın ihmal edilmesi oluşturmaktadır. Habermas'ın kamusal söylem için bir norm oluşturmak üzere geliştirdiği "iletişimsel eylem modeli", bozulmaya uğramış iletişimi açıklamaya kalktığında, uzlaşmaya yönelmeyen iletişimsel eylem biçimlerinin varlığını göz ardı etmektedir (Garnham, 1997: 276). Bu anlamda, 18. yüzyılın biricik medyası, sadece Habermas'ın sözünü ettiği ulusal ve yerel ölçekteki yayınlar değildir. Eley'e göre, İngiliz radikal entelektüelleri, burjuva dışındaki toplumsal kesimlerin geleneksel siyasal mücadele biçimlerinin ve bunun düşünsel temellerinin dönüşümüne katkıda bulunurlarken onlarla iletişime geçmenin bir aracı olarak medyayı kullanmışlardır. Bu şekilde, aynı zamanda alternatif bir basının öncülüğünü yapmışlardır. Sevda Alankuş gerek 18. yüzyıl aydınlanmasının ürünlerinden biri olan bu alternatif/karşıt kamuları gerekse 19. yüzyıl işçi sınıfı hareketinin ve kullandıkları medyayı "alternatif medyanın" müjdecisi olarak nitelendirmektedir (Dağtaş, 2014: 79-80).

İngiltere'de kapitalist sistemin meşruluğunu sorgulayan bir anlayışla ortaya çıkan ve alternatif/karşıt kamuların temsilcisi olma işlevini gören radikal basın, işçi sınıfını ilgilendiren farklı bir kamusal alanın ifadesini oluşturmuştur. Alankuş, 19. yüzyılın başlarında güçlü ve etkili olan radikal basının, Habermas'ın iddia ettiğinin tersine taraflı burjuva basının karşısında aynı şekilde taraflı olan alternatif görüşlerin ifade edilmesinin

bir araç olarak önemli işleve sahip olduğunu ileri sürmektedir (Ceyhan, 2009: 188). Habermas'ın övgüyle söz ettiği gazetelerin burjuva sınıfına hizmet eden propaganda araçları olduğunu ve tarafsız rasyonalitenin gerçekleştiricisi olmaktan uzak bir konumda yer aldıklarını ifade eden James Curran'a göre, burjuva basınının rasyonel düzene ilişkin bakış açısına 19. yüzyılın ilk yarısında yüksek tirajlara sahip olan radikal gazeteler meydan okumuştur (Dağtaş, 2014: 80).

[Habermas] Burjuva kamusal alanını idealleştirmektedir. Oysa, Robert Darnton'inki gibi yakın zamanlarda gerçekleştirilen tarih çalışmaları, ilk yazılı basın pazarının şiddetli rekabete dayanan yapısının kamuoyunu aydınlatmak için serbestçe tartışabilen entellektüeller tarafından değil, çabucak kâr elde etme peşindeki kapitalistler tarafından kontrol edildiğini göstermiştir (Garnham, 1997: 276).

Habermas'ın burjuva kamusal alan kavramsallaştırması ve buna karşı yöneltilen eleştiriler ışığında günümüz demokrasilerinde medyanın rolüne ilişkin tartışmaların halen önemini koruyarak sürdürdüğünü söylemek mümkündür. Dolayısıyla, 18. yüzyılın burjuva basınının eleştirildiği noktaların, 20. yüzyılın sonlarında uygulanan neo-liberal politikalarla birlikte dönüşüm geçirerek sermayenin egemenliği altına giren medya kuruluşlarının içinde bulunduğu durumla benzerlik göstermektedir. Kaldı ki, sermayenin ve iktidarın çıkarlarını temel alan ve kamusal yayıncılık anlayışından uzaklaşarak birer ticari kuruluş haline gelen egemen medyanın “burjuva kamusal alanı” dışındaki kesimleri görmezden gelmesi olağandışı bir durum sayılmamalıdır.

3. Alternatif Medya Üzerine Kuramsal Tartışmalar

Liberal söylemin medyaya atfettiği “tarafsız” ve “dördüncü güç” olma niteliklerinin tersine, eleştirel iletişim çalışmaları kâr artırma güdüsüyle hareket eden, sermaye ve egemen iktidar yapılarının çıkarlarından yana bir medyanın tarafsızlığının ideolojik olduğunu savunmaktadır. Demokrasiden bağımsız olmayan medyanın sermayenin mülkiyetine girmesiyle birlikte, Marx'ın ifadesiyle söylenecek olursa, medya “kamunun bekçi köpeği” olma görevini ters yönde yerine getirir hale gelmiştir. Basının halka hizmet etmesi ve onun sözcüsü olması gerektiğine vurgu yapan Marx'a göre, özgür basın “insan ruhunun her yerdeki uyumayan gözü, insan kaderinin kendinde somutlaşması, bireyi dünya ve devletle birleştiren anlamlı bir bağ, maddi mücadeleleri entelektüel mücadelelere dönüştüren ve onların ham maddi biçimlerini idealize eden somutlaşmış bir kültürdür” (Marx, 2012: 84).

Ne var ki, tarihsel süreç içerisinde medyanın geçirdiği dönüşüm demokratik değerlerin geliştirilmesine katkısından çok, medyanın hiçbir ayırım gözetmeksizin yönetilenlerin lehine yönetenleri denetlemesi ve halkın sesi olması gerektiği yönündeki işlevinin erozyona uğramasıyla sonuçlanmıştır. Bu bağlamda, kâr artırma uğruna halkın çıkarlarını görmezden gelen, “geleneksel olarak süregelen eril cinsiyetçi, ırkçı, militarist ve ayrımcı bir medya ve habercilik dilinin hâkimiyetini kırmak, medyadaki etik, kültürel ve ekonomi politik değerlerin yeniden tanımlanmasını gerektirmektedir” (Taylan, 2012: 12). Medyanın eşitsizlikçi ve antidemokratik yapılanması karşısında çok sayıda araştırmacı anaakım (egemen) medyadan farklı bir medya yapılanmasının kuramsal temellerini ortaya koymuşlardır (Atton, 2002; Bailey vd., 2015; Couldry, 2003; Downing, 2017; Kidd, 1999; Rodriguez, 2001).

Alternatif medyanın teorik ve pratik olarak kapsamını belirlemeye yönelik geliştirilen kavramlar alternatif medyanın farklı boyutlarını ifade etmektedir. “Radikal alternatif medya”, “yurttaş medyası”, “topluluk medyası”, “bağımsız medya”, öteki/başka medya”, “eleştirel medya olarak alternatif medya” biçimindeki farklı şekilde

kavramsallaştırmalar alternatif medyanın üretim sürecine ve içeriklerine ilişkin vurgu noktalarındaki farklılıklara işaret etmektedir. Alternatif medyayı farklı boyutlarda tanımlayan görüşlerdeki temel ortaklık ise alternatif medyanın gerek örgütsel yapısı ve iş pratikleri gerekse haber konuları anaakım medyadan farklı olan, toplumda ezilen sınıfların ve grupların sorunlarını ve görüşlerini dile getirmesine imkân sağlayan, kâr amacı gütmeyen bir yayıncılık anlayışına sahip olduğunu kabul etmesidir.

Kraliyet Basın Komisyonu'nun (Royal Commission on the Press) İngiliz alternatif basını üzerine yayınladığı raporda; alternatif basın, küçük azınlıkların görüşleriyle ilgili alternatif yayınlar olarak tanımlanmıştır. Bunun yanı sıra, alternatif basın, geniş kesimlerin görüşlerine karşı muhalif tutumları ifade eder ve yaygın basında yer bulamayan konular ya da görüşlere yer verir (Atton, 1999: 51). Alternatif kitap yayıncıları ve eleştirel süreli yayınlar rehberi olan *Alternatives in Print*'ın editörleri ise alternatif yayıncıları tanımlamak için üç temel kriter önermişlerdir (*Alternatives in Print*, 1980'den akt. Atton, 1999: 51):

1. Yayıncı ticari olmamalıdır, yayının temel motivasyonu kâr değil, fikirler olmalı,
2. Yayınların konusu toplumsal sorumluluğa ya da yaratıcı ifadeye ya da genellikle her ikisinin birleşimine odaklanmalı,
3. Son olarak, yayıncıların kendilerini alternatif olarak tanımlamaları yeterlidir.

Alternatif medya üzerine gelişen ve artan bilimsel araştırmaların çoğu, alternatif medyanın üretim süreçlerine ve içeriklerine odaklanmıştır (Harlow ve Harp, 2013: 26). Michael Albert'e göre, alternatif medyayı alternatif kılan şey en basit anlamıyla onun ürünü olamaz. Alternatif medya, sadece sağ ya da sol olma ya da içerikte farklı olma ile değil, nasıl organize edildiği ve çalıştığı ile ilgili olmalıdır:

Kamu ya da özel anaakım medyanın aksine alternatif medya kârı artırmaya çabalamaz, her şeyden önce gelirler için reklamcılara izleyici satmazlar, toplumun tanımlayıcı hiyerarşik sosyal ilişkilerini bozmak için yapılandırılmıştır, olabildiği kadar büyük toplumsal kurumlardan özellikle şirketlerden bağımsız ve yapısal olarak onlardan farklıdır (Albert, 1997).

John Downing *Radikal Medya* (2017) isimli eserinde, radikal medyayı “hegemonik politikalar, öncelikler ve bakış açılarına karşı alternatif görüşü ifade eden, genellikle küçük ölçekli ve değişik biçimlerdeki” medyayı tanımlamak için kullanmaktadır. Halkın sesini duyurmasının önündeki engellemeler karşısında medya aktivizminin önemine dikkat çeken Downing (2017: 15), her şeyin belli bir noktada bir başka şeyin alternatifi olduğu düşünüldüğünde, alternatif medyadan bahsetmenin “neredeyse bir oksimoron olduğunu kabul etmek gerektiğini” (Downing, 2015: 20) vurgulamaktadır. Alternatif medyanın “radikal” sözcüğü ile birlikte kullanımının alternatif medya tanımını güçlendirilmesine katkı sağlayabileceğini ifade eden Downing'e göre, radikal medya, “yapıcı güçler olduğu kadar, olumsuzluğu da radikal şekilde temsil edebilir.” Bu anlamda, radikal medya sadece toplumun ilerici hedeflerle dönüşümüne göndermede bulunmaz; köktendinci, ırkçı ya da faşist radikal medya, toplumu geriye doğru ve çok daha karmaşık sorunların içine itiyor ama sonuçta onlar da radikal medya kategorisine giriyorlar (Downing, 2017: 21). Radikal alternatif medyanın sınırlarının kesin bir biçimde tanımlanmasıyla ilgili tartışmalarla birlikte, Downing'in “radikal alternatif medya”yı şemsiye bir kavram olarak alternatif medyanın altında konumlandırmak yanlış olmayacaktır.

Chris Atton'a göre, “radikal” kavramı, toplumsal değişimin devrimci bir ifadesiyken, “alternatif” daha kapsamlı ve genel bir kavramdır. Yine de analitik bir kavram olarak alternatifi kullanmak “anaakım olmayan” demekten çok daha az özgünlük

sağlayabilir. Atton, alternatif medyaya yönelik argümanların yetersizliği karşısında alternatif medyayı sosyokültürel bağlamı içerisinde ele alan bir model önerisinde bulunur (Atton, 2002: 9-10). Olga Guedes Bailey vd. (2008), alternatif medyanın üretim, dağıtım ve tüketim bağlamında, ilişkisel ve olumsal olarak ifade edilmesini gerektiğini ileri sürmektedir. Bu çerçevede, Bailey vd., alternatif medyayı kapsamlı bir biçimde tanımlayan dört farklı yaklaşımı ortaya koymaktadır:

1. Topluluğa hizmet odaklı alternatif medya,
2. Anaakım medyanın alternatifi olarak alternatif medya,
3. Sivil toplumun bir parçası olarak alternatif medya,
4. Rizom¹ olarak alternatif medya.

Öte yandan, alternatif medyaya yönelik diğer bir tipoloji de Anthony Giddens'in öznel ve nesnel toplumsal teori arasındaki ayrımı üzerine temellendirilen yaklaşımlardır (Sandoval, 2009). Nesnel yaklaşımlar, alternatif medyanın yapısal yönüne odaklanırken; öznel yaklaşımlar daha çok aktörlere ve alternatif medyayı üretme biçimlerine vurgu yapmaktadır. Alternatif medyanın katılımcı yönüne dikkat çeken öznel yaklaşımlar, medya üretimine erişimin demokratikleştirilmesi aracılığıyla alternatif medyanın özgürleşimci toplumsal etkilere sahip olabileceğini ileri sürmektedir. Nesnel yaklaşımlar ise alternatif medyayı tanımlamada içeriğe odaklanarak alternatif medyanın eleştirel olması gerektiğini savunurlar (Sandoval, 2009: 3-4).

Alternatif medyaya yaklaşımlar genellikle medya üretiminin demokratikleşmesine ve katılım üzerine odaklanmaktadır (Sandoval, 2009: 4; Sandoval ve Fuchs, 2010: 142). Bu bağlamda, "medyaya katılım" ve "medya aracılığıyla katılım" arasındaki farkın belirgin hale getirilmesi gerekir. Medyaya katılım, amatörlerin medya üretimine ve karar sürecine katılımıyla ilgilidir; medya aracılığıyla katılım ise kamuoyu tartışmalarına katılma ve kamusal alanda kendini temsil etme imkânlarını ifade etmektedir (Bailey, 2015: 36-37).

Alternatif medyayı tanımlamaya çalışan öznel ve nesnel yaklaşımlar arasındaki ikiliği aşmak adına diyalektik bir model öneren Sandoval ve Fuchs, medya aktörleri ve medya yapıları arasında diyalektik bir ilişkiyi varsaymaktadır. Bu modele göre, medya yapıları medya aktörlerinin eylemlerini sınırlayabildiği/imkân sağlayabildiği gibi, medya aktörleri de eylemleri aracılığıyla medya yapılarını şekillendirirler (Sandoval, 2009: 9). Sandoval ve Fuchs, eleştirel medya olarak alternatif medya tasavvurunu, medya sistemlerinin bu diyalektik anlayışı üzerine temellendirmiştir:

Yapısal düzeyde, ideal-tip alternatif medya standartlaştırılmış biçimdeki ideolojik içerik yerine eleştirel içerik ve/veya karmaşık biçimi sağlar. Aktör düzeyinde ise ideal-tip alternatif medya üreticiler ve tüketiciler arasındaki ayrımı ortadan kaldırır. Alternatif medya ürünlerinin tüm tüketicileri aynı zamanda üretim süreciyle aktif bir biçimde ilgilenebilirler. Üreten tüketicisi (prosumer), mevcut medya içeriğini eleştirel bir biçimde yorumlaması ve yeni eleştirel medya içeriği üretebiliyor olması bakımından eleştirel olmak zorundadır (Sandoval ve Fuchs, 2010: 145).

Eleştirel olarak alternatif medya modelinde, alternatif medyanın üretim süreçleri ve ekonomik ürün biçiminin alternatif olması gerekli bir koşul değildir, içeriğin radikal eleştireliliği esas alınmaktadır. Bu tür alternatif medya için eleştirel görüşlerin geniş izleyici kitlesine ulaştırılması merkezi önemdedir. Bu da eleştirel medya içeriğinin kamusal görünürlük kazanabilmesine bağlıdır (Sandoval ve Fuchs, 2010: 148). Ne var ki, alternatif medyanın gerekli koşulunun eleştirel içerik üretmesi olduğunu ileri süren görüşler,

¹ Rizomatik yapılar tek bir kökten kaynaklanmaz, sürekli yeni yeni yerlerden köklenir. Sabit bir düzenleri söz konusu değildir, ancak köksapın (rizom) belli bir noktası başka bir nokta ile tesadüfi ve anlık olarak ilişkili olabilir (Taylan, 2006: 28).

tekelleşmiş sermaye gruplarının mülkiyetinde faaliyetlerini yürüten medya kuruluşları arasında muhalif tutum benimseyen anaakım medyaların (Türkiye’de örneğin Fox TV) da alternatif olarak tanımlanması yönündeki görüşlerin ortaya çıkmasına neden olabilir.

Bu noktada, alternatif medyanın anaakım medyadan farklı olarak ticari yapılardan bağımsız ve dolayısıyla kâr güdüsü olmadan içerik üreten yapısı, alternatif medyaların hegemonik görüşlere ve yapılara karşı muhalif seslerinin geniş kitlelere duyurulmasındaki işlevselliğinin sorgulanmasını da beraberinde getirmiştir. Comedia isimli bir araştırma grubu, birçok alternatif medyanın kamusal marjinalliğinin, piyasa stratejilerinin eksikliğinden, finansal planlama ve yönetim alanındaki gerekli becerileri geliştirmedeki yetersizliklerinden ve bütün örgütsel problemlerin çözümü olarak kolektifliğin kalıplaşmış bir modeline bağlılıktan kaynaklandığını ileri sürmektedir (Sandoval, 2009: 7; Sandoval ve Fuchs, 2010: 143). Bu görüşe göre, kapitalist sistem içerisinde konumlanmış alternatif medyaların kendilerini sürekli var edebilmelerinin ve anaakım medyada sesini duyuramayan kesimlerin sorunlarını ve taleplerini gerekli mercilere iletebilmelerinin finansal kaynaklara bağlı olduğunu savunmaktadır. Öte yandan, alternatif medyanın hem varoluş koşulu olan hegemonik görüşlere ve yapılara karşı eleştirel ve özgürleştirici tutuma sahip olması hem de kamusal görünürlüğü sağlaması ve etkin bir işleve sahip olması için kapitalist finansman tekniklerini kullanması gerektiği çelişkili bir durumu ortaya çıkarmaktadır.

4. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada, Türkiye’de anaakım medyanın işçi sınıfına ve mücadelesine yönelik eşitlikçi olmayan haber üretimi karşısında muhalif medya arayışlarının somut bir örneği olarak www.emek.org.tr² internet sitesi çözümlenmiştir. İşçi sınıfı ve tüm emekçilerin yaşama ve çalışma koşullarını ve bununla bağlantılı tüm toplumsal sorunları ele alan Emek sitesi, bu bağlamda bir veri tabanı, bilgi kaynağı, emek haber portalı ve tartışma platformu olarak kurulmuş internet sitesidir.³

Çalışmada, çözümlenmeye konu edilen *Emek* sitesinin alternatifliği ve karşı-kamusal iletişim alanı olma potansiyeli irdelenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda, nitel çözümleme yönteminin benimsendiği çalışmada, *Emek* sitesi üretim süreci (öznel yaklaşım) ve içerikler(nesnel yaklaşım) düzeyinde çözümlenmiştir. Çalışmanın çözümleme nesnesi olan *Emek* sitesinde 2018 yılı içerisinde yayınlanan haber ve yazı türündeki toplam 155 içerik, çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen kategoriler kapsamında metin çözümlemesi tekniğinden yararlanılarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda, *Emek* sitesindeki içeriklerin hangi yönleriyle egemen habercilik anlayışından ayrıldığı vurgulanmıştır. *Emek* sitesinin üretim sürecine ilişkin veriler ise sitenin çalışanlarıyla⁴ gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerden elde edilmiştir. Çalışmanın amacına uygun olarak hazırlanan yarı yapılandırılmış açık uçlu soru formu aracılığıyla yöneltilen sorularla *Emek* sitesinin

² Çalışmada, metin içerisinde çözümleme nesnesi web sitesinin “www.emek.org.tr” biçimindeki uzun isminin yerine kısaca “Emek sitesi” ifadesinin kullanımı tercih edilmiştir.

³ <https://emek.org.tr/hakkimizda>, (Erişim tarihi: 25 Eylül 2018).

⁴ Emek haber sitesi çalışanlarıyla görüşme yapabilmek için sitenin iletişim bilgileri kısmında belirtilen e-posta yoluyla yetkili kişiyle iletişime geçilerek randevu talebinde bulunuldu. Bu şekilde, sitede çalışanlarla görüşme için randevu ayarlanmıştır. Görüşme, sitenin kuruluşunda yer alan ve sitedeki içeriklerin üretiminde aktif rol oynayan, aynı zamanda görüşme talebini geciktirmeden olumlu yanıt veren Adnan Alin ile İstanbul’da yapılmıştır. Diğer çalışanlarla da görüşme isteğinde bulunulmuştur ancak söz konusu kişiler, Emek haber sitesine katkıda bulunma dışında farklı işlerde çalıştıkları için randevuya yanıt ver(e)memişlerdir. Bu nedenle, soruların e-posta yoluyla gönderilmesi ve bu şekilde yanıtlanması talebine ise olumlu ya da olumsuz herhangi bir yanıt alınamamıştır. Dolayısıyla, çalışmada, araştırmacının dışında gelişen zorluklardan dolayı bir kişiyle görüşülmüştür.

gelir kaynakları, iş pratikleri, habercilik anlayışı, işçi sınıfı mücadelesinde nasıl bir işleve sahip olduğu ve alternatif mi yoksa radikal medya mı olduğu sorgulanmıştır. Çalışma, *Emek* sitesinin üretim sürecinin ve içeriklerinin çözümlenmesiyle sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda, sitenin genel görünümüne ilişkin bilgilere ve sosyal medya hesaplarında paylaşılan içerikleri çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

5. Emek Sitesinin Üretimine İlişkin Çözümleme Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde, Emek sitesinin kurucusu ile yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeden elde edilen bulgular çözümlenmiştir. Yapılan görüşmede, Emek haber sitesinin örgütsel yapısı, haber üretim süreci ve haber kaynakları, gelir kaynakları ve reklam kullanımı ile ilgili soruların yanı sıra, nasıl bir yayın politikası yürüttükleri, işçi sınıfının mücadelesinde nasıl bir işleve sahip oldukları ve kendilerini alternatif olarak tanımlayıp tanımlamadıkları gibi temel sorularla sitenin üretim süreci çözümlenmiştir.

5.1. Kuruluş Süreci ve Örgütsel Yapı

Emek haber sitesi 2011 yılında, başta anaakım medya olmak üzere muhalif ve alternatif olarak tanımlanan haber sitelerinin yayıncılık anlayışının ve içeriklerinin işçi sınıfı mücadelesine yönelik dar bir bakış açısına sahip olmalarına karşı kurulmuştur (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018). Emek sitesi, gündelik hayatlarında emek hareketinin içerisinde aktif olarak yer alan, sendikalarda çalışmış ve işçi sınıfının sorunlarıyla ilgilenen insanların oluşturduğu haber, araştırma, bilgi ve iletişim sitesidir. Sitenin kurucusu Adnan Alin, Emek haber sitesinin ortaya çıkışının temel nedenini ve amacını şöyle açıklamıştır:

Kuruluş süreci biraz kendiliğinden oldu, amatör bir ruhla başladık. Kurucular arasında sendikacılar, öğrenciler, işçiler vardı. Yaklaşık 6,5 yıl önce kuruldu. Anaakım medyayı, muhalif ve alternatif medya dediğimiz kesimlerin yayıncılığını, işçi sınıfının mücadelesini her boyutuyla yani insani, sosyal, ekonomik, siyasal yönleriyle verme biçimlerini yeterli görmüyorduk, onlar dar yaklaşıyorlar bize göre. Bu eksikliklerini gördüğümüz için biz deneyelim dedik. Bizim inandığımız değerler, bizim inandığımız dünya anlayışı, felsefi yaklaşımımız ya da işçi sınıfına bakış açımız neyse işçi sınıfıyla ya da emek cephesi dediğimiz kesimler içerisinde yer alan her türlü kurumsal yapıyla, insanlarla, gruplarla bu düşünceleri paylaşmak istedik. Çıkış amacımız buydu. (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Alin, sendikal hareketin ve işçi sınıfının içinden gelen insanlar olarak sahip oldukları sosyal ilişkileri değerlendirerek işçi sınıfının sorunlarını ve taleplerini dile getirmenin bir aracı olarak siteyi kurduklarını ifade etmiştir:

Sendikal alanda çalışan insanlarla çok iyi diyalogumuz vardı, birebir tanıdığımız insanlar vardı. Bağlantı olarak da onların tabanıyla, üyeleriyle ilişkilerimiz vardı. Ben sendikacıydım mesela işçilerle ve sendikalarla çok yoğun ilişkilerimiz vardı, işçilerle diyalogumuz çok iyiydi. Biz sendikal ağda olduğumuz için onların yaşadıkları bütün sorunları biliyoruz. Bu nedenle bunlarla ilgilenebilecek kolektif bir ekip kurmayı düşündük (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Emek sitesinin gönüllülük esasına dayalı olarak 5-6 kişilik bir kuruldun oluştuğunu ve bu sayının bazen 10 kişiye kadar çıktığını belirten Alin, haber yazan, fotoğraf çekip gönderen, eleştiri yazısı yazan, sitenin her türlü işleyiş ve teknik sorunlarıyla ilgilenen herkesin bu kurul içerisinde yer aldığını dile getirmiştir:

İşinden gücünden dolayı ilgilenemeyen arkadaşlar olunca profesyonel bir ele verelim dedik ve 3-4 kişilik bir komite kurduk. Ağırlıkla haberin alınması, işlenmesi ve yayınlanması noktasında bu kurulumuz söz sahibi. Bir yazı yazıldığında hemen o işin uzmanı olan arkadaşımıza gönderiyoruz (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Emek sitesinde, katı bir hiyerarşinin egemen olduğu ve kararların tek merkezden

alındığı bir yapılanmadan ziyade, gönüllü katılımın esas alındığı ve profesyonel kodlardan bağımsız, demokratik karar alma mekanizmasının işletildiği bir organizasyon yapısının hâkim olduğunu söylemek mümkündür. Downing (1984), kararların kolektif bir şekilde alındığı ve iletişimin yatay olduğu özyönetime sahip alternatif medyanın bu tarz örgütlenmesinin, iş yapmanın kısıtlayıcı hiyerarşik yöntemlerine karşı çıkan bir durum olduğunu ileri sürmektedir (akt. Atton, 2002: 99). Dolayısıyla, alternatif medyanın kendini yöneten bir yapı içerisinde olması, örgütlenme biçiminden içeriklerin üretim ve dağıtımına kadar her aşamasının hâkim medya yapılanmasına karşı duruşunun ifadesi olarak yorumlanabilir.

5.2. Haber Üretim Süreci ve Haberin Aktörleri

Sitenin kuruluş sürecindeki hedefler ve bununla uyumlu olan organizasyon yapısının yanı sıra haber üretim sürecine bakıldığında, içeriklerin kolektif bir biçimde hazırlanma sürecinin sonunda yayınlandığı dile getirilmiştir:

Haber yapma biçimimiz şöyle: Bir arkadaşımız haberin görüntüsünü, ham bilgilerini kurula gönderiyor. Ortak bir havuz içerisine alınan bu bilgileri oradan alıp haberleştiriyoruz. Kuruldakiler oluşan taslağı değerlendiriyor; küçük ilaveler, çıkartmalar ve fotoğraf seçimiyle haberi son haline getiriyor. Bir kişi bunu yayınlayalım diyor. Eleştirisi veya önerisi olan yoksa o haber hemen yayına giriyor. Dolayısıyla, gelen bir haberi, oluşturulan bir dosyayı vs. hazırladığımız materyal neyse, bunu en son 2 kişi değerlendiriyor. Yani işi bilen, birikimi olan, farklı açılardan sorgulayabilen, hukuki boyutlarını düşünerek sosyal çevreleri rencide etmeme, ilkeli, dürüst davranma, doğru habercilik ve en önemlisi felsefi bakış açımıza uygunluğu açısından o içerik süzgeçten geçerek yayınlanıyor (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Bu noktada, üretim sürecinde içeriklerin “süzgeçten” geçirilmesinin Edward S. Herman ve Noam Chomsky’nin (2012) propaganda modelindeki haber eleme süzgeçlerinden⁵ tamamen farklı bir anlayışla uygulandığı anlaşılmaktadır. Sitede yayınlamayı planladıkları yazı türündeki içerikleri yayınlamadan önce kendi denetimlerinden geçirdiklerini dile getiren Alin, bu denetimin gerekçesini şu örneklerle açıklamıştır:

Mesela, mobbing konusunda bir psikologtan yazı aldık, dört makale yazdı kendi araştırmalarını verdi ama biz onu yine de kendi denetimimize soktuk. Sonuçta patrona karşı mobbinge karşı bir mücadele hattı örmek istiyoruz. Onun ne olduğunu anlatacağız, nasıl mücadele verileceğini, hangi modellerle hangi tarzda yapılmasını gerektiğini söyleyeceğiz yayınıımızda. Dolayısıyla, bunları kendi ağıımızda kendi dar grubumuzda süzdük, yorumlar kattık ve yazarın onayını aldıktan sonra yayınladık (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Alin, Emek sitesinin üretim sürecinin anaakım medyanın işleyiş tarzından bütünüyle farklı olduğunu belirterek; içeriklerin üretiminde hiçbir ticari kaygılarının olmadığını ve “bağımsız” olduklarını vurgulamıştır:

Anaakım medyanın tarzıyla, onların işleyişiyle, oradaki ticari mantıkla ya da iktidarla bağlantılı, onların işbirlikçileri diyebileceğimiz eleştirdiğimiz tarzla bizim hiç ilgimiz yok. Biz tamamıyla bağımsızız. Bir grup insanın kurmuş olduğu, çok iyi sosyal ilişkileri olan bir çevrenin kolektif bir biçimde ürettiği, dayanışma amaçlı, paylaşımaya dayalı, alternatif bir şey üretme düşüncesiyle yola çıkmış bir haber sitesiyiz. Sitenin herhangi bir ticari kaygısı yok (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

⁵ Herman ve Chomsky, geliştirdikleri “propaganda modeli” kapsamında, haber eleme süzgeçlerini şöyle sınıflandırmıştır: (1) Hâkim kitle medyası firmalarının büyüklüğü, tekelleşmiş mülkiyeti, sahibinin serveti ve kâr yönelimi; (2) Kitle medyasının temel gelir kaynağı olarak reklamcılık; (3) Medyanın, hükümet, iş dünyası ve bu temel kaynakların ve gücün faillerinin finanse ettiği ve onayladığı “uzmanlar”ın sağladığı bilgilere dayanması; (4) Medyayı disiplin altına alan bir araç olarak “tepkî üretimi”; (5) Ulusal bir din ve denetim mekanizması olarak anti-komünizm (2012: 72).

Emek sitesinde haber toplama sürecinin ya kendi üyelerinin olayları bizzat takip etmesi ya da diğer yayın kuruluşlarından alınan bilgiler yoluyla işletildiğini belirten Alin, haber içeriklerinin daha çok “insan” odaklı olduğuna işaret etmiştir. Alin, yeni medya aracılığıyla paylaştıkları haber içeriklerinin çok sayıda kişiye ulaşabildiğine de dikkat çekmiştir:

Genellikle, uzak bölgelerdeki grev ve eylemlerle ilgili bilgileri diğer yayın kuruluşlarından alıyoruz. Takip ediyoruz. Kısa geçiyoruz onları. Ancak, bize ya da arkadaşlarımıza yakın olanları, ağırlıklı olarak İstanbul, İzmir, Adana, Gaziantep vb. bölgelerde gelişen işçi hareketi, hak arama eylemi, grevlerde eğer oraladaysak herkesin yapmadığı, basın kuruluşlarının es geçtiği insan ilişkileri, o olayı yaşayanların duygu ve düşüncelerini açığa çıkarıyoruz ama genel çerçevede bilgisini de veriyoruz. Hatta mail gruplarında paylaşıyoruz, çevremize Facebook gruplarından paylaşımlarını istiyoruz. Böylece, normal şartlarda mesela bir haber 3 bin kişiye gidiyorsa paylaşım ağı genişleyince 30 bin ya da 100 bin kişiye gidiyor. Aşamalı bir paylaşım ağımız var. Mesela, Avrupa’dan ulaşıyorlar bize ‘bana haberiniz geldi, şurada şu olmuş’ diyerek destek verebiliyorlar (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Alternatif haber siteleriyle karşılıklı ilişki içerisinde olan Emek sitesinin haber kaynaklarının bir ayağını da bu siteler oluşturmaktadır. Emek sitesinin diğer alternatif haber siteleriyle olan haber alışverişinde herhangi bir ticari çıkarının olmadığını vurgulayan Alin, ticari kaygıları olmadığı için onlardan para talep etmediklerini ama yayınladıkları haberin altına da Emek sitesinin adını yazmalarını istediklerini ifade etmiştir:

Bu tür medyaların yöneticilerini, muhabirlerini tanıyoruz, onlar bizi tanırlar. Dolayısıyla, onlarla aramızda dostane bir ilişkimiz var. Mesela, birebir takip ettiğim bir grev haberini yaparken sendika.org o haberi yapmışsa onların haberlerini de onlardan aldığımızı belirterek kullanıyoruz. Onların emeğine saygı gösteriyoruz (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Emek sitesinin haber içeriklerini işçi sınıfının mücadelesi ve sorunlarının dışında diğer toplumsal gruplar (kadın, çevre hareketi vb.) oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Alin toplumsal formasyonda ezilen ve ikincil konumda yer alan kadınlar başta olmak üzere anaakım medyada yer bulamayan farklı kesimlerden insanların sorunlarının yanı sıra, sanat ve edebiyat alanındaki konuları içeriklerine taşıdıklarını dile getirmiştir:

Haberlerimizde işlediğimiz her konuda insani bir sorun olarak kadın sorununu ele alıyoruz. Bu konuda çok duyarlıyız. Bunun dışında, yaşlılarla, çocuk haklarıyla ilgileniyoruz. Sitemizde sanat, dünya, edebiyat vb. birçok konuda başlıklarımız var ama bu alanlarda daha yeniyiz. Profesyonel bir kadromuz olmadığı için bu alanlarda yazmak da riskli. Mesela, bir heykelin fotoğrafını yayımlayabiliyoruz ama altına makale yazmak sıkıntılı bir durum. Çünkü onu işi bilen birisinin yazması gerekir. Dolayısıyla, oralarda zayıfız ama bu konular da duyarlı olduğumuz şeylerdir. Sanat konusunda meraklı olan bir arkadaşımız var, Sabahattin Ali’nin doğum günü ya da Nazım Hikmet ile ilgili bir yıldönümü anma olduğunda onunla ilgili makale yazıp gönderiyor ya da bir romanı değerlendiriyor mesela. Nazım Hikmet’ten Sabahattin Ali’ye bunlar emek cephesinde işçi sınıfı mücadelesinin yanında yer alan insanlar, bunun gibi aydınıyla, sanatçısıyla, filmiyle, kitabıyla, resmiyle, heykeliyle ne varsa bize ait olanları görünür kılıyoruz, haberini veriyoruz, yıldönümlerinde anıyoruz, bir kitabı varsa anlatıyoruz. (Adnan Alin, kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Öte yandan, “anadil sorunu, ulusal sorun, Kürt sorunu, uyuşturucu ve tedavi yöntemleri” ile ilgili içerikler hazırladıklarını ve bunları kendi mail gruplarında da paylaştıklarını belirten Alin, genel olarak toplumsal sorunları ve bu sorunları yaşayan bireyleri ve grupları haber içeriklerine taşıdıklarının altını çizmiştir. Dolayısıyla, anaakım medyada sesini duyuramayan ve ezilen grupların, Emek sitesinde haber içeriklerinin nesnesi değil öznesi konumunda yer aldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, kültür ve sanat konusunda da içeriklerin üretildiği sitede, kendi gündelik yaşam pratikleri içerisinde

katıldıkları sanatsal bir faaliyetten elde ettikleri entelektüel kazanımları siteye taşımayı planladıklarını ifade eden Alin, bir okuma grubuyla temas içerisinde olduklarını belirtmiştir:

Her meslekten insanın olduğu 15-20 kişilik bir grup. Kitaplar ayrı zamanlarda okunuyor. 10-15 günde bir toplanıyoruz ve o kitabı tartışıyoruz. Şimdi onun sonuçlarını yayınlayacağız. Böyle denedik, 6-7 kitapta başarılı olduk ve ağı da genişletiyoruz. Yazarları da katacağız buraya (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Böylece, bu etkinliğin çıktılarını sitede yayınlayarak okuyucuların yaşamına, bilincine, davranışlarına katkıda bulunmayı hedeflediklerini belirten Alin, bütün haberlere de genel olarak iletişime de bu bakış açısından yaklaştıklarını vurgulamıştır. Emek sitesinin hitap ettikleri kesime ulaşma noktasında geleneksel yöntemlerin dışında yeni iletişim teknolojilerinin kullanıldığı ve iletişim ağlarının kendi kamusal alanlarıyla sınırlı olduğu söylenebilir.

5.3. Gelir Kaynakları ve Finansal Durum

Siteyi kuran kişilerin kendi gelirleriyle finanse edilen Emek sitesinin maddi gelir kaynaklarının olmaması içeriklerin üretiminde bir engel oluşturmamaktadır. Alin, üretimde gerekli olan teknik donanımı ve bilgiyi yakın çevrelerindeki dostlarının yardımı ve desteğiyle edindikleri belirtmiştir:

Özel bir ekonomik güce bağlı değiliz, siteyi kendi gelirlerimizle kurduk. Teknik donanımımızı da kendimiz sağladık yani kamerası, fotoğraf makinesi, bilgisayar vb. ne gerekiyorsa, zaten bunda çok büyük bir stüdyoya gerek yok. İhtiyacımız olan teknik bilgileri, bu işin nasıl olduğunu kendimiz el yordamıyla öğrenmeye çalıştık ama sorduğumuz, araştırdığımız, öğrendiğimiz dostlarımız oldu, onlardan da bilgi aldık (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Bu bağlamda, amatör bir şekilde başlayan ve ticari çıkarlardan bağımsız olarak üretimi gerçekleştirilen Emek sitesinin bu doğrultuda varlığını sürdürmesinin temelinde “doğruluk, dürüstlük, abartıya yalana iftiraya kaçmadan haber yapma” gibi temel ilkelerin olduğu ifade edilmiştir. Alin, bütün olarak işçi sınıfından, ezilenden, emekçiden, kadından, yaşlıdan, demokratik haklardan genel olarak insandan yana oldukları için başarılı bir kuruluş ortaya çıkardıklarının vurgulamıştır. Bununla birlikte, teknik donanımın bir ihtiyaç olduğu gerçeğini yadsımadıklarını dile getiren Alin, teknik donanım için ticari bir kuruluş haline gelmeye gerek olmadığını belirtmiştir:

Bunların olması gerekiyor ki hep iyiyi verelim, hep iyi üretim yapalım. Kötü bir makineyle fotoğraf çektiğinizde olmuyor, çözünürlüğü iyi olan bir makine gerekiyor. Ancak, bunun için de kurumunuzu, ürettiğiniz olguyu ticarileştirmenin bir anlamı yok. Gerek de yok (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Dolayısıyla, Emek sitesinde hiçbir şekilde reklam ve tanıtım ilanı yer almamaktadır. Bu doğrultuda, Alin’in “bir kitap tanıtımının bile reklamını yapmıyoruz” ifadesi, Emek sitesini anaakım medyadan farklı kılan belirgin özelliklerden birisine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Emek sitesi alternatif niteliğindeki diğer haber sitelerinden farklı bir konumda yer almaktadır. Emek sitesinin bu özelliği, içeriklerin kâr kaygısı olmadan üretimini de beraberinde getirmiştir.

5.4. Emek’in Yayın Politikası: Bağımsızlık ve Gerçeği Yansıtmak

Emek sitesinin üretiminde kâr elde etme ya da kârı arttırma gibi anaakım medyada görülen ticari yayıncılık anlayışının olmaması yayın politikasının esasını oluşturmaktadır. “Yayıncılık politikamızda bağımsızlık çok önemli” diyen Alin, içeriklerin üretiminde sahip oldukları değerlerin yol gösterici bir işleve sahip olduğunu ifade etmiştir:

Haberin içeriğinde kendi felsefi bakış açımız, dünya anlayışımız, sosyalist bakış açımız var; işçiden, ezilenden, kadından, çocuk haklarından, insan haklarından, demokratik hak ve hukuktan yanayız. Dolayısıyla, bu değerler sisteminin bizi yönettiğini, yol gösterdiğini söyleyebilirim. Hiçbir kurumla ticari bir bağımız yok, ticari bir amacımız da yok. Bu haber sitesi bizim malımız değil. Hitap ettiğimiz işçinin, kadının, yaşlının sitesi, onların sürekli katılmasını istiyoruz. Çünkü yaşam onların elinde, onların oradaki zenginliğine yer verip paylaşmak önemli. Amerika'dan da bizi takip edenler var, eleştiri ve öneriler geliyor. Mesela Almanya'dan bir arkadaşımız var, denizlerin kirliliğiyle ilgili makalelerini gönderdi yayınladık. Bu, kendi kendine üreten bir şey (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Genel olarak, “doğrudan ve iyiden yana olmak; bir başka deyişle, insani olan her şeyin yanında olmak” görüşüyle yayıncılık faaliyetini yürüten Emek sitesinin yayıncılık anlayışının merkezinde dayanışma ve paylaşma olgusu yer almaktadır. Bunun yanı sıra, Alin, anaakım medyanın iktidar ve sermaye çıkarları doğrultusundaki yayıncılık anlayışını ve toplumda egemen azınlığın çıkarlarının toplumun genel çıkarları olarak sunulmasına karşı olduklarını belirtmiştir:

Ticari olmadığımız için, hükümetten, devletten, patrone dan yana da bir çıkar beklentimiz olmadığı için ki zaten bunlara karşıyız biz. İşçiye, emekçiye, kadına, topluma yani nüfusun yüzde 70-80'ine dayatılanı biz beğenmiyoruz, orayı eleştirdiğimiz için önerdiğimiz şeyler de onların kurumlarının dışında, toplum biçimi anlamında da grup ilişkileri vb. her açıdan alternatif. Buna uygun bağımsız, özgün bir yayıncılık bizim için çok değerli (Adnan Alin, kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Emek sitesinde içeriklerin üretiminde “gerçeği yansıtmak” ve “eğitici olmak” hedeflerinin olduğunu belirten Alin, çalışmalarının iki yönlü olduğunu şöyle açıklamıştır:

Birincisi, olan şey neyse gerçeğini yansıtmaktır. Mesela, bugün havaalanı işçilerinin gerçeğini anaakım medya hiç vermiyor. Muhalif olanlar kısmen veriyor, bazı şeylerini öne çıkarıyor. Biz mümkün oldukça doğru haber yani, gerçekçi, bütünlüklü haber vermeye çalışıyoruz. Bu açıdan bizim dilimiz de farklı yani, bütünlüklü haber yapamıyorlar. İkinci olarak da eğitici olmayı hedefliyoruz. Yaptığımız sayfalar eğitici olsun diyoruz. Doğru bilgi verelim, işçi haklarını anlatalım istiyoruz. İşçi haklarıyla ilgili yeni yasalar çıkartılıyor ama işçi bunları bilmiyor. Mesela, işçi, işten atıldığı zaman ne yapacağını bilmiyor. Bunların bilgisini veriyoruz, hukuk bilgisi veriyoruz. İletişim ağını açıyoruz, yani direkt olarak bizi arayıp sorunlarıyla ilgili bize danışabiliyorlar. Dağarcığımızdaki bilgileri işçilerle paylaşıyoruz, onlara destek oluyoruz (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Emek sitesinin, içeriklerin üretimini ticari kaygılar üzerine temellendirmemiş olması nedeniyle yayıncılık anlayışına işçi sınıfını bilinçlendirme, dayanışma içerisinde onların sorunlarına ortak olma ve çözüm üretme dürtüsü yön vermektedir.

5.5. Anaakım Medyanın Karşısı Alternatif Medya mı? Radikal Medya mı?

Emek haber sitesinin radikal medya mı yoksa anaakım medyanın karşısı bir konumda yer alan alternatif medya mı olduğu konusunda Alin, alternatif medya olduklarını söylemiştir. Bununla birlikte, alternatif olmanın ölçütlerini ise “muhaliflik” ve “toplumla diyalog kurma” kavramları üzerinden açıklamıştır:

İkisi iç içe yani alternatif olan aynı zamanda eleştirel davranıyor; haber içeriğiyle, kullandığı fotoğrafla, verdiği mesajla, duruşuyla, çağırısıyla, uyarısıyla muhaliftir. Dolayısıyla, medya ile toplum nasıl diyalog kuracak? Toplumun üzerinde, ondan kopuk, hep topluma empoze eden, onu yönlendiren, algılar yaratan değil, aksine onunla birlikte üreten, her yeni üretimde de toplumu bir adım ileriye götüren, toplumu iyileştiren, olgunlaştıran, iyiye, güzele, doğruya, bilimsel olaylara yaklaştıran bir yerde durarak yayıncılık yapmak gerekir. Bu anlamda, o zaman toplumsal mücadelede de yeri ortaya çıkıyor; bilimsel, demokratik, insan hak ve hukukuna dayalı olduğu ölçüde de yani alternatif olduğu ölçüde de mevcut toplumsal sisteme de alternatiftir (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Muhalif ve eleştirel olan her yayın organının alternatif olmadığı ayrımını da yapan

Alin, alternatif medyanın daha geniş kitlelere ulaşabilmesi için kapitalist sistem içerisindeki maddi imkânlardan yararlanmanın gerekliliğinin “ticari bir bakış açısı” olduğu belirterek toplumla diyalog kurulması gerektiğine işaret etmiştir:

Toplumla, insanlarla, kadın, çocuk, yaşlı, işçi, köylü, göçmen hangisini alırsanız alın toplum sisteminden kaynaklı sorunlar yaşayan ve insanca yaşamak isteyen çevrelerle ilişki kurmak, onların haberlerini yapmak, sonrasında dönüp onların yaşamını değiştirmek, bunlar önemli. İyi organize olursak, iyi örgütlenirsek maddi kazancın olması şart değildir. Organizasyon, iletişim ağıyla ilgili bir şey. İşçilerle temas kurup onların sorunlarını iletiyorsanız bunun için çok büyük paralar, büyük kameralar, stüdyolar gerekmiyor. Belki daha iyi ve üst düzeyde hizmet sunabilmek için bu tür olanakların olmasında fayda var; ama bunların düzenlenmesi için ticari bir gelirin olması yani reklam almak, haber satmak gerekmiyor. Ancak, biz, ürünümüzü satmak ya da ticari bir zemine basıp kitap pazarlamak, reklam almak vb. bunları düşünmedik, tercih edemiyoruz (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Marisol Sandoval ve Christian Fuchs’a (2010) göre, “toplumsal dönüşümü ve özgürleşmeyi destekleyen alternatif medya stratejilerinin geliştirilmesi için kapitalist kitle iletişim araçları ile alternatif medya arasındaki katı ikiliğe tümüyle sadık kalınmayabilir.” Bir başka deyişle, alternatif medyanın politik hedeflerini gerçekleştirmek için belirli seviyelerde kapitalist medya tekniklerinin kullanılabileceğini belirten Sandoval ve Fuchs’a göre, alternatif medyanın eleştirel olması, onun kapitalist yapılardan faydalanmasına engel değildir. Alternatif medyanın böyle bir mantıkla hareket edemeyeceğini ileri süren Alin, hayatın hangi alanı ticarileştirilirse o alanın metalaşmış olacağını, sadece paranın öne geçeceğini ve dolayısıyla, orada toplumsal anlamda olumlu ve güzel değerlerden söz edilemeyeceğini savunmuştur:

Bunu yapanları sonra kapitalizm yutuyor. Sistemle işbirliğine girildiği an sistem onu kendine yedekliyor. Ama bizi yedekleyemiyor, bize ne yapıyor? Kurumsal varlığımıza ceza gönderiyor, kapatıyor, soruşturma açıyor. Çünkü sistemle uyum içerisinde değilim. Uyum içerisinde olduğunda ‘sen devam et, yaz, çiz’ diyor ama içinde verdiği mesajla sisteme uygun anlayış ve ilişki biçimlerini dayatıyor. Biz de bunun tersini yapıyoruz (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Alin, meta haline gelen basın işleyiş mantığının da buna uygun hale geldiğini ve bununla birlikte, çalışanlarının da ticari kaygılarla üretim yaptıklarını dile getirmiştir. Emek sitesine ait Gezi direnişi ile ilgili bir fotoğrafın uluslararası bir şirket tarafından satın alınmak istenmesi karşısında bu talebi geri çevirdiklerini belirten Alin, bu durumu şöyle açıklamıştır: “Biz satmadık, satsaydık belki her yıl biraz dolar gelecekti ama biz bunu tercih etmedik” (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018). Öte yandan, Alin medyalar arasında bilgi alışverişi ve paylaşımın dayanışma temelli ve hiçbir maddi çıkar olmadan gerçekleştirilmesi gerektiğini de aktarmıştır. Bu doğrultuda, sermayenin mülkiyetindeki medya yapılanmasından ayrı bir konumda yer alan Emek sitesinin benimsemiş olduğu kâr temelli olmayan, kamu yararını esas alan habercilik anlayışını pratikte de uyguladığı görülmektedir.

5.6. İşçi Sınıfı Mücadelesinde Emek’in İşlevi

Sendikalarla yakın ilişki içerisinde olan Emek sitesi, haberlerinde işçi sorunlarını dile getirmenin yanı sıra, sahip oldukları kurumsal ilişkiler aracılığıyla işçilerin sorunlarına çözümler de getirmektedir. Emek sitesi için öncelik işçiler ve onların fabrikadaki çalışma koşulları, duygu ve düşünceleridir. Bu anlamda, sadece habercilik yapmadıklarını, aynı zamanda, işçilerle toplumsal dayanışma içerisine girdiklerini ifade eden Alin, sendikal ağ içerisindeki diyalogları sayesinde işçilerin sağlık, beslenme, eğitim gibi sorunlarına yardım ettiklerini belirtmiştir:

Özellikle sendika ve işçilerle çok iyi ilişkilerimiz var. Bizleri sürekli arıyorlar, onlara yol

gösteriyoruz. Onlarla mail, telefon yoluyla iletişim halindeyiz, yeri geldiğinde yüz yüze görüşüyoruz. İşçilerle birebir görüşüyorum ya da hukukçu arkadaşla yönlendiriyorum işçilerle birlikte gidip görüşüyoruz. Oradan fabrika örgütlüyoruz mesela. Eğitim veriyoruz işçilere. Zaten sitemizde de anonsumuz var “sorun cevaplayalım” diye. Biz birebir işçilerin yanına gidiyoruz, evlerine gidiyoruz. İşçilerle birlikte fabrikaların önündeyiz, kahvelerdeyiz. Sadece işçilerin haberlerini yapıp bırakmıyoruz; toplumsal yaşamda da dayanışma içerisinde olmaya çalışıyoruz. Örgütlenişler, sendika kursunlar, haklarına daha kurumsal olarak ulaşınlar. Biz de buna destek verelim. Yayıncılığımızın, alternatif medya dediğimiz şeyin bir uzantısı da burada ortaya çıkıyor (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Emek haber sitesinin diğer bir işlevinin işyerlerinde ve fabrikalarda çalışma koşullarının değiştirilmesi ve işçilerin yasal haklarını elde etmelerine destek olmaktır. Alin, işçilerin yaşamıyla ve mücadelesiyle ilgilenerek o mücadelenin içinde yer aldıklarını ve kendilerine ihtiyaç duydukları anda dayanışma içerisinde olduklarını şu örnekle açıklamıştır:

Bizim kamera ortaya çıktığı zaman patronlar hemen ürküyorlar, geri çekiliyorlar. Bizim bir yazımız, haberimiz çok etkili olabiliyor. Geçen hafta Atatürk Havaalanı ile ilgili haber yaptık. İşçi sağlığı ile ilgili yıkamacıların sorunları anlatan videolu bir haber yayınladık. Bu haberle ilgili o iş yeri tarafından gizli soruşturma açıldı. Halbuki sitemizi biraz inceleseler 3-5 yıl önceki Hava-İş direnişinin haberlerinin hepsinin yer aldığını görürler (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

İşçi sınıfının sorunlarını dile getirme noktasında, diğer muhalif ve alternatif haber sitelerinden farklı bir işleyişe sahip olduklarına işaret eden Alin, Emek haber sitesinin çalışanlarının haber için gittikleri iş yerleri ve fabrikalarda sadece muhabir olarak bulunmadıklarını, bunun yanı sıra, oradaki sendikal örgütlenmeye destek olduklarını belirtmiştir:

Biz işçinin çalıştığı yere, fabrikaya gidiyoruz. Sadece muhabir olarak gitmiyoruz. Bunun yanı sıra, gittiğimiz yerde örgütlenme zayıfsa işçileri uyarıyoruz. Bunu hiçbir muhabir yapmaz. O, haberini yapar geçer. Bizim arkadaşlar gittikleri fabrikadan beni arayıp çağırıyorlar “burada işçi örgütlenmesi var, bir problem var, avukatla gel” diyor. Gidiyoruz, görüşüyoruz, anlatıyorlar, notlarımı alıyorum, yol gösteriyorum. Haberini de yapıyoruz. Dolayısıyla, normal habercilik faaliyetinin yanı sıra, haberini yaptığımız kişilerle diyalog kuruyoruz, daha farklı ilişki içerisinde oluyoruz. Diğerleri de mesela sendika.org, Birgün, Evrensel vb. haber siteleri ilişki kurduğunda kendi siyasal zeminlerindeki kurumlara yönlendirme yapıyor. Onlar hemen gidip iletişim kuruyorlar, varsa üye yapıyorlar, kurumsal ilişki kurabiliyorlar. Biz, işçilerin sorunlarını dile getirmenin yanı sıra, sorunlarına çözüm bulmaya çalışıyoruz (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Alin, sahip oldukları kurumsal ilişkilerini işçilerin sorunlarının çözümünde kullandıklarını belirtmiştir. Alin, haber yapmak için bir tekstil işçisinin evine gittiği zaman karşılaştığı durumu şöyle anlatmıştır:

Haber yapmak için bir tekstil işçisinin evin gitmişim. O sırada işçinin çocukları geldi. 7-8 yaşlarında çocukları var. Çocukların okullarıyla ilgili sohbet ederken çocuğunu yazın kursa göndereceğini söyledi. Varoşlarda bir çocuk için yazın gidilecek kurs nedir? Kuran kursudur, başka gidilecek kurs yoktur zaten. Bunun üzerine Eğitim-Sen’e gittim hocalarla görüştim ve oradaki hocalar yazın o çocuğa ders verdiler. Bu şekilde, bir çocuğun eğitimine katkıda bulduk. Bu, çok önemli bir şey. Haberciliğin yanı sıra, o işçiyle insani ilişkilerimiz gelişti (Adnan Alin ile kişisel iletişim, 29 Eylül 2018).

Özetle, tüm emekçi kesimlerin hak mücadelelerine destek olarak örgütlenmelerini geliştirme ve güçlendirme konularında emekten ve dayanışmadan yana olan Emek sitesinin işçi sınıfının sahip olduğu tarihsel sınıf bilincinin eski gücünü yeniden kazanmasına katkıda bulunmaya çalıştığını söylemek mümkündür.

6. Emek Sitesinin İçeriklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, Emek haber sitesinin içeriklerinde hangi konulara ve aktörlere yer verildiği, içeriklerin üretiminde nasıl bir dil kullanıldığı ve içeriklerde işçi sınıfının ve mücadelesinin nasıl sunulduğu değerlendirilmiştir. Emek haber sitesinde, temel olarak işçi sınıfını ve mücadelesini merkeze alan haberlerin yanı sıra, sınıf çıkarları ekseninde farklı kategorideki içeriklere (işçi, kadın, sanat, mülteci-göçmen, LGBTİ, sağlık, eğitim, tarım, kent yaşamı, doğa, hapishaneler vb.) yer verilmiştir. Bu bağlamda, sitede, yayın hayatına başladığı 2011 yılından itibaren 9 temel kategoride 2.000’den fazla içerik yayınlanmıştır.

Çalışmada, Emek sitesinde 2018 yılı içerisinde yayınlanan haber ve yazı türündeki içerikler “Emek ve Direniş”, “Sendika”, “Sosyal Politika Uygulamaları”, “İş Yerleri ve İş Cinayetleri”, “Toplumsal” gibi alt başlıklar altında incelenmiştir.

6.1. Emek ve Direniş Haberleri

Emek sitesinde, dünyada ve Türkiye’de farklı sektörlerden emekçilerin her türlü grev ve eylem haberlerinin yanı sıra, hak arayışı mücadelelerinde işçi sınıfını yasal hakları konusunda bilinçlendirmeye yönelik bilgilendirici yazılara yer verilmiştir. Bu kapsamda, sitede, farklı ülkelerdeki ve Türkiye’deki işçilerin grev ve eylemleriyle ilgili toplam 49 haber ve işçilerin bilgilendirilmesine yönelik olarak 10 yazı türündeki içeriğin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 1: Emek ve direniş ile ilgili haber başlıkları

Haber Başlıkları	Yazı Başlıkları
Aylardır maaş alamayan işçiler iş bırakma eylemi yaptı	İşçiler oyuna gelmeyin! Taşeron şirketin belge toplama yetkisi yok
Hak mücadelesi veren Cargill işçileri İstanbul’a yürüyor	Türkiye’de her 100 işçiden sadece 12’si sendikalı
3.Havalimanı işçi eylemi: Çalışma koşulları kötü	Ücret hakkı ve ücret sorunları
Havalimanında insanca çalışma koşulları isteyen 24 havalimanı işçisi tutuklandı	Burn-out (tükenmişlik) sendromu ve sendikalar
İş yerinden parasını alamayan çocuk işçi imalathaneyi kundakladı	Konkordato ve işçi hakları nelerdir?
Almanya’da Ryanair havayolu grevi: 150 sefer iptal edildi	SEKA özelleştirmesi ve gerçekler
Emekçiler sağlıkta şiddete karşı eylemlerini sürdürüyor	Türkiye, işçiler için en kötü 10 ülkeden biri
İşten atılan Elimsan işçileri gasp edilen hakları için eylemdeydi	Emeklilik haklarına sahip çıkalım
Flormar işçilerinin kararlı direnişi 11. gününde	Mezarda emekliliğe... Emeklilikte yaşa takılmaya... Hayır!
Arjantin’de kemer sıkma politikalarına karşı çıkan işçiler meydanlarda	İş yeri değişikliğini kabul etmeyen işçinin istifa ve tazminat hakkı

Kaynak: www.emek.org.tr

İncelenen haberlerde, işçilerin sendikaya üye olmaları ya da başka nedenlerle işten çıkarılmaları, işten çıkarılan işçi arkadaşlarının iadesi, ücretlerin ödenmesi ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, iş yerinde yaşadıkları her türlü baskının sona ermesi, taşeronun kaldırılması, kadroya alınma gibi taleplerini dile getirmek, sahip oldukları her türlü yasal hakkın engellenmesine karşı çıkmak için yaptıkları grev ve eylemleri kapsamaktadır. Söz konusu haberlerde, grev yapan işkoluna ait sendikanın yetkililerinin, işyeri temsilcilerinin ve işçilerin açıklamalarına yer verilmiştir. Emek haber sitesinin 13 Nisan 2018 tarihinde yayınlanan, *Koşullarını iyileştirmek isteyen işçiler işten çıkarıldı* başlıklı haberde, ilgili sendika başkanının ve işçilerin ifadeleri kullanılmıştır:

[...] İşten çıkartılan işçilerden Faruk Vural, bunları yaşamalarının tek sebebinin sendikali olmaları olduğunu ifade ederek, önce üç arkadaşlarının sonra da kendi dahil dokuz işçinin işten çıkarıldığını, işverenin sendikal faaliyetlere karşı olduğunu, ülkede sendikal faaliyetler yasaksa bunun tamamen her tarafta yasaklanması gerektiğini haklarını kanuni yoldan arayacaklarını söyledi. (Emek, 13 Nisan 2018).

Bunun yanı sıra, bazı haberlerde, grevin yapıldığı işletme ile ilgili arkaplan bilgisi de verilmiştir. Bu bağlamda, İşten çıkarılan Paksan A.Ş. taşeron işçileri direniş başlattı başlıklı haberde, Paksan A.Ş. işletmesinde çalışan ve haksız gerekçelerle işten çıkarılmaları karşısında hak mücadelesi başlatan taşeron işçilerin neden grev yaptıkları ve işçilerin talepleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir:

Kısa süre önce paketleme bölümünde çalışan 6 işçi işten çıkarılarak yerlerine kadrolu olarak işçi alındı. İşçiler öncelikle kadroya alınma olması gerekirken, haksızlığa uğradı. 31 Temmuz günü işten çıkarılan paketleme bölümünün taşeron işçileri, 1 Ağustos itibariyle fabrika önünde direniş başlatarak yasal-meşru ve insani haklarla birlikte, işe iade talebinin kabul edilmesini istiyor (Emek, 1 Ağustos 2018).

İşyerlerinde uğradıkları haksızlıklar ve baskılar karşısında işçilerin hangi yasal haklara sahip oldukları ve haklarını ararken hangi yollara başvurmaları gerektiği ile ilgili işçileri bilinçlendirici ve bilgilendirici yazılar mahkeme kararları, sayısal veriler ve bilimsel makaleler ile muhalif internet haber sitelerindeki köşe yazarlarının yazılarına referansla yayınlanmaktadır. Bununla birlikte, 4 Ocak 2018 tarihli *İşçiler oyuna gelmeyin! Taşeron şirketin belge toplama yetkisi yok!* başlıklı bir yazıda işçilerin kazanılmış haklarının korunmasına yönelik uyarı niteliğinde bilgilendirmeler de bulunmaktadır. Emek sitesinde, anaakım haber medyasının aksine, çeşitli işkollarındaki emekçi sınıflarının direniş ve eylemlerini konu alan haberlerde işçi sınıfı ve sendikal örgütlenmenin içinde yer alan aktörler merkeze alınarak işçilerin sorunları ve talepleri açıkça dile getirilmektedir. Ayrıca, haber içeriklerinde egemen iktidar yapılarının söylemlerine haber kaynağı olarak değil, eleştiri konusu olarak yer verilmediği dikkat çekmektedir.

6.2. Sendika ile İlgili Haberler

Emek sitesinde, çalışmada belirlenen zaman aralığı kapsamında taranan haber içerikleri arasında sendikalarla ilgili toplam 11 habere rastlanılmıştır. Bu bağlamda, sendikaların toplu iş sözleşmesi görüşmeleri, basın açıklamaları ve araştırmalarının sonuç raporları haberlerin içeriklerini oluşturmaktadır.

Tablo 2: Sendikalar ile ilgili haber başlıkları

Haber Başlığı
Genel-İş'ten taşeron kadro konusunda uyarı eylemi
Metal işkolunda sözleşme imzalandı
DİSK: İnşaat işçilerinin hakkını korumak suç değildir
Memur-Sen, genel merkez inşaatındaki iş cinayetlerine sessiz kaldı!
Birleşik İşçi Kurultayı yapıldı
Binlerce taşeron işçisi "güvenlik soruşturması"yla işsiz kaldı
Metal işçisi insani koşullarda çalışmak ve yaşamak istiyor
Birleşik Metal-İş Sendikası: MESS dayatmalarına karşı "Metal işçilerinin gerçeğini" açıklıyor
Sendikalar şeker fabrikalarının satışına karşı çıkıyor
Sendika başkanına alınan 1 milyonluk araba tartışma yarattı
Metalde toplu iş sözleşmesi: Ücretler % 24, sosyal ödemeler % 35 arttı

Kaynak: www.emek.org.tr

Emek sitesinde 24 Ocak 2018 tarihinde yayınlanan *Metal işçisi insani koşullarda çalışmak ve yaşamak istiyor* başlıklı haberde, Birleşik Metal-İş Sendikası tarafından hazırlanan raporun sonuçlarına yer verilmiştir. Öte yandan, şeker fabrikalarının özelleştirilmesiyle ilgili KESK ve DİSK'e bağlı sendikaların basın açıklamalarını konu alan *Sendikalar şeker fabrikalarının satışına karşı çıkıyor* başlıklı haberde, özelleştirme kararı karşısında sendikaların tepkileri ve eleştirileri dile getirilmiştir. Haberde, Şeker-İş sendikasının, özelleştirme kararı karşısında tepki göstererek yargıya başvurduğu ve kampanya başlatarak toplumsal tepkiyle kararın geri alınması için çalışmaya başladığı belirtilmiştir (Emek, 27 Şubat 2018). Bunun yanı sıra, DİSK Genel-İş Sendikası'nın merkezinde yapılan basın toplantısının haberi *Binlerce taşeron işçisi "güvenlik soruşturması"yla işsiz kaldı* başlığında verilmiştir. Genel-İş Sendikası Başkanı'nın konuşmasının detaylı bir şekilde aktarıldığı haberin girişinde şu ifadeler yer verilmiştir:

AKP iktidarının 900 bin taşeron işçisi kadroya geçirildi şeklindeki açıklamasına rağmen, binlerce işçi "güvenlik soruşturması" gerekçesiyle işsiz bırakıldığı anlaşıldı. Kadroya geçiş süreci sonunda, Genel-İş gelinen noktayı "Taşeron işçilere kadro konusu işçi kıyımına dönüştü" olarak tanımladı. DİSK Genel-İş merkezinde gerçekleştirilen basın toplantısında birçok kurumda taşeron işçilerin işten çıkarıldığı kamuoyuna açıklandı (Emek, 4 Nisan 2018).

Sendikalarla ilgili haberler içeriklerinde, iktidara yakın bir konumda yer alan sendikaları eleştiren içeriklere de rastlanılmıştır. Bu doğrultuda, *Memur-Sen Genel merkez inşaatındaki iş cinayetine sessiz kaldı!* başlıklı haberde, Memur-Sen'e ait genel merkez binasının inşaat yapımında meydana gelen işçi ölümü ile ilgili İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Meclisi'nin incelemelerinin sonuçlarına yer verilmiştir (Emek, 8 Ağustos 2018). Haberde, Ankara İSİG Meclisi'nin konuyla ilgili çağrısı ve incelemesi hiçbir değişiklik yapılmadan olduğu gibi yayınlanmıştır.

6.3. Sosyal Politikalarla İlgili Haberler

Sosyal politika, sosyal devletin görevi olarak yurttaşlarının sağlık, eğitim, konut, güvenlik, sosyal hizmetler ve istihdam gibi temel gereksinimlerini karşılamak amacıyla uyguladığı politikaları ifade etmektedir. Emek haber sitesinde sosyal politikalar ile ilgili haberlerde işsizlik, yoksulluk, özelleştirme, taşeron işçilerin kadroya alınmasında yapılan ayrımcılık, kayıt dışı istihdam, güvencesiz çalışma, işçi sağlığı ve iş güvenliği, eğitim ve sağlık konusunda alınan kararlar gibi konular öne çıkmaktadır. Sitede 2018 yılı içerisinde yayınlanan haber içerikleri arasında sosyal politikalar kapsamına giren 11 haber tespit edilmiştir.

Tablo 3: Sosyal politikalarla ilgili haber başlıkları

Haber Başlığı
Şaka değil: Asgari ücretle sıfır araba alabilir!
Bakanlık taşeron işçisine kadro tebliğini yayınladı
696 sayılı KHK ile emeklinin çalışma hakkı engellendi
AKP iktidarının 'Varlık Barışı' uygulamasında kimler korunuyor
AKP iktidarı metal işçileri grevini yasakladı
2.500 taşeron işçisi neden işsiz bırakıldı?
AKP, patronların talebiyle sermayeyi koruyan yönetmelik değişikliği yaptı
KHK ile işten atma davalarında emsal olabilecek mahkeme kararı
İşsizlikte patlama, kriz işsiz bırakıyor
AKP iddiasının aksine işsizlik azalmıyor, artıyor
Ekonomik kriz derinleşiyor, fatura emekçilere kesiliyor
Emekçiler sağlıkta şiddete karşı eylemlerini sürdürüyor

Kaynak: www.emek.org.tr

Söz konusu haber içeriklerinde, hükümetin sosyal politikalar alanındaki değişiklikler gündeme getirilmiş ve bu değişikliklerin emekçi kesimlerin haklarını ne ölçüde koruyan ya da ihlal eden uygulamalar olduğu eleştirel bir bakış açısıyla dile getirilmiştir. Bu bağlamda, 23 Mayıs 2018 tarihinde yayınlanan, *AKP, patronların talebiyle sermayeyi koruyan yönetmelik değişikliği yaptı* başlıklı haberde iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerine ilişkin yönetmelikte yapılan değişikliklerle ilgili İSİG Meclisi'nin değerlendirmesine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra, DİSK Araştırma Dairesi'nin (DİSK-AR) işsizlikle ilgili istatistiklere yönelik değerlendirmesinin haberi yapılmıştır. Haberde, TÜİK'in açıkladığı Temmuz 2018 dönemi İşgücü İstatistikleri ve İŞKUR tarafından açıklanan Eylül 2018 dönemi verileri ile SGK tarafından açıklanan Temmuz 2018 dönemi sigortalı istatistikleri ile ilgili DİSK-AR'ın açıklamalarına ve DİSK-AR tarafından yapılan araştırmanın işsizlik ve istihdam verilerine yer verilerek haberin girişinde şu ifadeler kullanılmıştır:

DİSK-AR Ekim 2018 raporuyla işsizlik ve istihdam verilerini açıkladı. İŞKUR ve SGK verileri işsizlikte krizin etkisiyle büyük patlama yaşandığını gösteriyor. Kriz nedeniyle işten çıkarılanların sayısının ve işsizliğin artacağı yönünde tespitler yapılıyor (Emek, 15 Ekim 2018).

İşsizlikle ilgili bir diğer haberde de DİSK-AR tarafından açıklanan istihdam ve işsizlik raporuna yer verilerek raporda hükümetin “milli istihdam seferberliği” uygulaması sonucunda kayıt dışı istihdamın ve işsizliğin arttığı yönündeki değerlendirmesi aktararak bu konudaki sayısal veriler açıklanmıştır. Öte yandan, sosyal politika uygulamaları kapsamında incelenen haberler arasında ekonomik kriz ve asgari ücret ile ilgili haberlere de rastlanılmıştır. Ekonomik krizi konu alan haber içeriğinde bir yandan hükümetin krizle ilgili açıklamaları ve uygulamaları eleştirilirken, diğer taraftan konkordato kavramını tanımlayan kısa bir açıklama yapıldıktan sonra konkordato ilan eden işletmelerin isimleri ve buralarda çalışan işçilerin bu durumda nasıl etkilendikleri belirtilmiştir (Emek, 24 Eylül 2018). Ayrıca, 2018 yılı asgari ücret tutarını konu alan haberde, belirlenen asgari ücretin işçilerin asgari geçimlerini bile karşılamadığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, haber içeriğinde “Türk-İş konfederasyonunun “muhalifiz” tavrından başka bir tavır gösteremedi. İşçi sınıfı ve sendikalar açlık sınırı altında kalan 1603 liralık asgari ücreti kabullendi. Herhangi bir protesto eylemi, grev, gösteri vb. yaşanmadı” (Emek, 2 Ocak 2018) ifadesiyle de sendikaların ve işçilerin bu durum karşısında sessiz kaldığı vurgulanmıştır.

6.4. İş Yerleri ve İş Cinayetleri Haberleri

Sitede, 2018 yılı içerisinde yayınlanan haber içerikleri arasında iş yerleri alt başlığı kapsamında toplam 11 haber tespit edilmiştir. Haber içeriklerinde genellikle, farklı sektörlerden işletmelerde işçilerin sendikal örgütlenme haklarının ve yıllık izinlerin kullanımının engellenmesi, üye oldukları sendikalardan istifa etmeleri için baskı yapılması, sendikalı oldukları için ya da çalışma koşullarının iyileştirilmesi talep ettikleri için işlerine son verilmesi, işçi sağlığının göz ardı edilmesi, olumsuz çalışma koşullarına maruz bırakılması vb. uygulamalar görünür kılınmıştır.

Tablo 4: İş yerleri ve işçi ölümleri ile ilgili haber başlıkları

İş Yerleri ile İlgili Haber Başlıkları	İşçi Ölümleriyle İlgili Haber Başlıkları
3.Havalimanında yaşananlar ve perde arkası	Eylül ayında en az 157 işçi yaşamını yitirdi
Flormar'da sendika düşmanı patronlardan işçi kıyımı	Ankara'da son beş yılda 300 iş cinayeti
Sendikadan istifa etmeyen, e-devlet şifresini vermeyen işçiler işten atıldı	OHAL döneminde iş cinayetleri arttı
Atatürk havalimanında yıllık izinler ve işçi sağlığı	İş cinayetleri engellenemiyor
En çok kazanan Akbank suç işliyor: Çalışanlar baskıyla sendikadan istifa ettiriliyor	Tablo değişmiyor: Nisan ayında 177 işçi yaşamını yitirdi
Posta Gazetesi Yazgülü Aydoğan'ın haklarını gasp ederek işine son verdi	İş kazalarında 166 işçi yaşamını yitirdi
Karabük Yolbulan Demir'de sömürü, güvencesiz çalışma ve sendika baskısı arttı!	3 göçmen emekçi yaşamını yitirdi
TAYAŞ patronu sendika düşmanlığı yapıyor	Mimar restoratör Dilek Dayar iş cinayetindeki gerçekler

Kaynak: www.emek.org.tr

İş yerleri başlığı kapsamında yer alan haberleri, iş yerlerinin işçilere ve tüm emekçi kesimlere yönelik eşitsizlikçi uygulamalarının ve hak ihlallerinin açık edilmesi yoluyla iş yerleri üzerinde denetim sağlama mekanizması olarak çalıştığını söylemek mümkündür. Bu haberlerde, sadece fabrikalarda değil basın kuruluşlarındaki hak ihlallerine de yer verildiği dikkat çekmektedir. Haber başlıklarında, işçilerin neden işten atıldığı ve hangi işletmenin işçilere haksızlık ettiği ve işçilerin can güvenliğini yok saydığı açıkça dile getirilmiştir. *“Karabük Yolbulan Demir’de sömürü, güvencesiz çalışma ve sendika baskısı arttı!”* başlıklı haberde, DİSK Birleşik Metal-İş Sendikasının açıklamalarına ve işletme yöneticisi ile sendikadan istifası istenen işçi arasında geçen konuşmaların ses kaydının metnini yer verilmiştir. Haberde, söz konusu işletmenin işçilere yönelik tehdit ve haksızlıklar açık bir şekilde dile getirilmiştir (Emek, 28 Ağustos 2018). Bununla birlikte, iş yerlerinde meydana gelen iş cinayetleri ve işçi ölümleri ile ilgili toplam 17 haber içeriği belirlenmiştir. İncelenen haberler arasında, işçi ölümlerine ilişkin sayısal veriler İSİG Meclisi’nin aylık yayınladığı raporlar temel alınarak yayınlanmıştır.

6.5. Toplumsal Haberler

Bu başlık altındaki haberlerde, toplumsal alanın dışına itilerek “öteki” olarak konumlandırılan gruplar ve göz ardı edilen konular ele alınmıştır. Bu bağlamda, insan hakları ihlalleri, kent yaşamı ve doğanın tahribatı, tarım sektöründeki sorunlar, LGBTİ bireylerinin hikâyeleri ve mücadeleleri, hapishanelerdeki hak ihlalleri, etnik-dini ve mülteci-göçmen sorunları gibi konu başlıklarını içeren haber içerikleri üretilmiştir. 2018 yılı içerisinde yayınlanan haber içerikleri arasında toplumsal başlığı kapsamında toplam 46 haber yayınlanmıştır.

Tablo 5: Toplumsal haberlerin başlıkları

Haber Başlığı
'İşimi geri istiyorum' direnişi yaptığı için para cezası kesildi
Gülmen ve Özakça açlık grevini sonlandırdı
Semih Özakça'nın annesi sürüklenerek gözaltına alındı
Divriği Kültür Derneği duyarlılığı
OHAL döneminde cezaevlerinde sağlık hakkı ihlalleri arttı
Toplumsal yaşamda artan 'Çocuk İstismarı' sorunu ve yasalar
Yaşamın içinde yaşlılık var
Kamçı zulmüne son! Faytonlar kaldırılсын
Cumartesi Annelerinin 700. oturma eylemine polis saldırdı
İnsan Hakları Derneği 32 yaşında: "Mücadelemiz sürüyor, sürecekt!"
Tekirdağ F Tipi hapisanesinde yaşanan hak ihlalleri
Tekirdağ 2 No'luda iki günahkâr (!): Diren ve Buse

Kaynak: www.emek.org.tr

Emek sitesinde toplumsal alt başlığı kapsamında, anaakım medyanın haber değeri kriterleri açısından yer vermediği konuları haber içeriklerinde görünür kılmaktadır. Bu bağlamda, 30 Mart 2018 tarihli "*Yaşlıların-emeklilerin yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri açıklandı*" başlıklı haberde İnsan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şubesi ve Emekliler Dayanışma Sendikası (EDS) tarafından düzenlenen basın toplantısına yer verilmiştir. Haberde, "Emekli ve emeklilik hakları için mücadele eden, yaşlılarla dayanışma içinde olan Emekliler Dayanışma Sendikası; İHD İstanbul Şubesi ile insan hak ve özgürlükleri temelinde yaşlıların-emeklilerin sorunlarını dile getirmiş çözüm önerileri sunmuş, yaşlıları ve emeklileri yok sayan, yoksullaştıran politikaların takipçisi olacağını kamuoyuna duyurmuştur." ifadelerine yer verildikten sonra basın toplantısında açıklanan metnin tamamı doğrudan yayınlanmıştır.

Öte yandan, toplumsal başlığı altında, Barış Akademisyenlerinin, KHK ile ihraç edilen ve işlerine geri dönmek için açlık grevi yapan Nuriye Gülmen ve Semih Özakça'nın dava süreçleri, gözaltına alınan KESK mali sekreterinin serbest bırakılmasını isteyen eylem haberlerinin yanı sıra, toplumsal mücadelelere katılım çağrısında bulunan haber içerikleri bulunmaktadır. 22 Ağustos 2018 tarihli bir içerikte Cumartesi Annelerinin 700. oturma eylemi için kısa bir çağrı metni yayınlanmıştır. İçerikte eylem çağrısının görsel duyurusu ile birlikte sadece şu ifadeler yer verilmiştir: "Cumartesi annelerinin/insanlarının "kayıplar" konusunda sürdürdüğü tarihsel mücadele kararlılıkla sürüyor. 700. hafta eylemi Taksim/Galatasaray meydanında yapılıyor. Biz de orada olacağız ve duyarlı herkesi Galatasaray meydanına çağırıyoruz. emek.org.tr."

Bunun dışında, Emek sitesinde, anaakım medyada yer alan konulara da yer verilmektedir. Bu kapsamda, Emek sitesinde, bir dönem Türkiye gündeminde olan hamile çocuk skandalı ile ilgili haber yer almıştır. Hürriyet gazetesinden alınan haber metnine referansla oluşturulan haber "*Yozlaşmada yeni boyut: Hastanede toplu çocuk istismarı suçu!*" (Emek, 17 Ocak 2018) başlığıyla verilmiştir. Ayrıca, haber içeriklerinde toplumda dışlanan ve ezilen gruplardan biri olan LGBTİ bireylerinin hikâyelerine de rastlanılmıştır. 2 Ocak 2018 tarihli "*Tekirdağ 2 No'luda iki günahkâr (!): Diren ve Buse*" başlıklı yazı içeriğinde, Bianet haber sitesinde Kıvılcım Arat'ın cezaevindeki iki trans kadının hikâyesini anlatan bir yazısı yayınlanmıştır.

Sonuç

Bu çalışmada, Türkiye’de anaakım medyanın işçi sınıfına ve mücadelesine yönelik eşitlikçi olmayan haber üretimi karşısında alternatif medyanın işçi sınıfı için muhalif kamusal iletişim alanı oluşturup oluşturmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. 1980’li yıllardan sonra dünyada ve Türkiye’de yaşanan ekonomik ve politik dönüşümlerin yansımalarından biri sınıfın siyasi, kültürel ve toplumsal alandan dışlanan sınıfın sonunu ilan eden görüşler egemen olmaya başlamıştır. Bu doğrultuda, işçi sınıfının anaakım medyadaki temsiliyeti de toplumsal formasyondaki egemen söylemlerin yeniden üretimini sağlamıştır. Bu bağlamda, Glasgow Üniversitesi Medya Grubu, medyada sendikaların, grevci işçilerin ve endüstriyel ilişkilerin tasvirinin büyük ölçüde güçlülerin (politikacılar, şirket sahipleri ve diğer yöneticiler) bakış açısından nasıl tanımlandığını göstermiştir. Buna göre, medyada işçiler ve temsilcileri en iyi şekilde rahatsız edici olarak, en kötü şekilde sağduyu ve mantık sınırları dışında çalışan sabotajcılar olarak tanımlanmaktadır (Atton, 2001: 4-5).

Emek sitesinin üretim süreci ve içeriklerinin çözümlenmesi yoluyla işçi sınıfı için muhalif kamusal iletişim alanı olma potansiyelini sorgulayan bu çalışmada, ilk olarak Emek sitesinin kurucusu ile yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme sonucunda, Emek sitesinin anaakım ve diğer alternatif medyalardan farklı bir konumda yer aldığı tespit edilmiştir. Emek sitesinin ortaya çıkmasındaki temel motivasyonun anaakım medyanın ve diğer alternatif medya yayınlarının işçi sınıfını yeterli düzeyde temsil etmemesi olduğu belirtilmiştir. Emek sitesinin üretim sürecine katılanlar gündelik yaşamlarında farklı mesleklere ve işlere sahip ve aynı zamanda emekçi kesimlerin sorunlarının, taleplerinin ve hak mücadelelerinin dile getirilmesinden yana olan kişilerden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra, sitenin kurucusu sendikal hareketin içinde uzun yıllar çalışmış ve genel olarak toplumda ezilenlerden, emekçilerden, insan haklarından, hukuk ve adaletten yana bir politik bilinçle sahip olması nedeniyle içeriklerin üretimi de bu bilinçle gerçekleştirilmektedir. Anaakım medyadaki gibi profesyonel gazetecilik kodları içerisinde kalarak haberi yapmak gibi bir durum söz konusu değildir. Aksine, Emek sitesi çalışanlarının sosyal ve politik konumlarını temsil eden görüşler içeriklerin üretiminde ve üretim ilişkilerinde yol göstericidir.

Rodriguez’in (2001) ifade ettiği kurumsallaşmış medya ortamının dönüşümü için aktif bir düzeltme isteği yurttaşlık ve kolektivite tarafından harekete geçirilmemektedir. Aksine grubun üyeleri sahip oldukları politik bilinçten hareketle toplumsal dönüşüm için muhalif potansiyeli harekete geçirmeye çalışmaktadırlar. Toplumda sesi duyulmayanlara ses verebilmesinin ötesinde bizzat o sesin kendisinin siyasi bir programın doğrultusunda şekillendirilmesi de politik bir mücadele inşa etme açısından gerekli görülmektedir (Ceyhan, 2009: 204). Emek sitesinin üretiminde gönüllü olarak katkıda bulunan kişilerin politik bilinci, işçi sınıfının ve mücadelelerinin yanında yer alarak onların seslerini duyuran, genel olarak toplumdaki eşitsizlikleri açıkça dile getiren ve doğru haber yapmaya dikkat eden bir yayıncılık anlayışında da yansımaları bulmuştur. Emek sitesi habercilik faaliyetlerinin yanı sıra, işçi sınıfının fabrikalarda ve iş yerlerinde karşılaştıkları haksızlıklar karşısında onların yanında yer alarak örgütlenmelerine ve yasal yollardan haklarını aramaları için imkânlar sunmaktadır. Bu, hem sitede işçilerin yasal hakları ile ilgili bilgilendirici yazıların yayınlanması hem de sahip oldukları sosyal ilişkiler aracılığıyla işçilerin sorunlarının çözüme kavuşturulmaya çalışılmasıyla gerçekleştirilmektedir. Emek sitesinin işçi sınıfının yanı sıra, kadınlardan, yaşlılardan, çocuk haklarından, insan haklarından, demokratik hak ve hukuktan yana oldukları söylenmiştir.

Görüşmede, Emek sitesinin, siteyi kuran kişilerin kendi gelirleriyle finanse edildiği belirtilerek sitede reklam ve tanıtımın hiçbir şekilde yer almasını tercih etmedikleri ifade edilmiştir. Toplumsal formasyonda ezilen ve haksızlığa uğrayan, anaakım medyanın görmezden geldiği kesimlerin seslerini duyurabilmek için medya kuruluşunun çok büyük maddi kazançlar elde etmesinin gerekmediği, bunun için gerekli koşulun “toplumla iletişim ve diyalog kurmak” olduğu vurgulanmıştır. Bu anlamda, Emek sitesinin “muhalif ve eleştirel” ve “toplumla diyalog kuran” alternatif bir haber ve bilgi paylaşım sitesi olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, muhalif ve eleştirel olan her yayın organının alternatif olmadığı ayırımına da dikkat çekilmiştir. Emek sitesinin, habercilik pratiklerinin muhalif ve eleştirel olması açısından Sandoval ve Fuchs’un önerdiği eleştirel olarak alternatif medya modeli kapsamında değerlendirilebilir. Diğer taraftan, gerek gazetecilik pratikleri kapsamında ürettikleri haber içerikleriyle gerekse gündelik yaşamlarında emekçi sınıflarla olan sosyal ilişkilerinde sermaye ve iktidar sahiplerine meydan okuyan bir tutumla işçilerin örgütlenmesi için yürüttükleri çalışmalarla alternatif radikal medya olarak tanımlanabilir.

Sonuç olarak, sendikal hareketin içinden gelen kişilerin kurduğu bir haber ve bilgi paylaşım platformu olan Emek sitesi, fabrikalarda ve iş yerlerinde yaşadıkları haksızlıklar ve eşitsizliklere karşı direniş eylemlerinde işçi sınıfının yanında yer alarak onlarla birlikte mücadele etmekte, onların sorunlarına hukuki yollardan çözümler üretmekte ve bunun yanı sıra, işçilerin sorunlarını ve taleplerini haber içeriklerinde görünür kılmaktadır. Bu doğrultuda, Emek sitesinin işçi sınıfı mücadelesinde muhalif bir kamusal iletişim alanı oluşturma işlevine sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Öte yandan, genel olarak, alternatif medyaların toplumsal formasyonda seslerini duyurma şansına sahip olmayan grupların sorunlarını daha geniş kesimlere duyurabilmeleri ve kamusal görünürlük alanlarının genişletilebilmesi tartışılması gereken önemli konular arasında yer almaktadır. Dolayısıyla, anaakım medyanın “dördüncü güç” olma işlevini yitirdiği günümüz medya ortamında, alternatif medyaların daha güçlü ve egemen bir konuma sahip olması için stratejilerin geliştirilmesi, görünürlüklerinin artırılması ve yeniden üretimlerinin sağlanmasının yolları üzerine akademik tartışmalar önemli hale gelmektedir.

Kaynakça

- Atton, Chris (2002). *Alternative Media*, London: Sage.
- Bailey, Olga Guedes, Cammaerts, Bart ve Carpentier, Nico (2015). *Alternatif Medyayı Anlamak*, Çev: Çiğdem Öztürk, İstanbul: Kafka Yayınları.
- Bora, Aksu (2004). Kamusal Alan Sahiden “Kamusal” Mı.Meral Özbek (Ed.), *Kamusal Alan*, İstanbul: Hil Yayın, 529-538.
- Couldry, Nick (2003), Beyond the hall of mirrors? Some Theoretical Reflections on the Global Contestation of Media Power, Ed.: Nick Couldry and James Curran, *Contesting Media Power: Alternative Media in a Networked World*, Londra: Rowman & Littlefield, 39-54.
- Çoban, Savaş (2009). Kamusal Alan Kavramına Getirilen Eleştiriler Ekseninde Karşıt Kamusal Alanlara Yönelik Bir İnceleme: Türkiye Sosyal Forumu Örneği, Ed.: Nurçay Türkoğlu ve Sevilen Toprak Alayoğlu, *Karaelmas 2009, Medya ve Kültür*, İstanbul: Urban Kitap, 201-211.
- Çoban, Savaş ve Tuna Çoban, Eylem (2016). İşçi Hareketleri ve Sendikacılığın Medyada Sunumu: Bir Örnek Tekel Eylemleri, *Akdeniz İletişim Dergisi*, (25), 271-293.

- Çoban Keneş, Hatice ve Özdemir Taştan, İnan (2016). Madencinin Acısına Bakmak: Ulusal Basında Soma Maden “Facia”sının Haberleştirilmesi, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71(1), s.125-160.
- Dağtaş, Erdal (2006). *Türkiye’de Magazin Basını: Magazin Eklerinin Sektör ve Metin Analizi*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Dağtaş, Erdal (2014). *Kamusal Alan ve Medya*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Dağtaş, Erdal ve Yıldız, M. Emir (2016). Grevler ve Sosyal Ağlar: Olanaklar Ve Zorlukların “Metal Fırtına” Direnişi Üzerinden Değerlendirilmesi, Ed.: Erdal Dağtaş, *Özgürleşmenin Yolları*, Ankara: Ütopya Yayınları, 86-122.
- Downing, John, Villareal Ford, Tamara, Gil, Geneve ve Stein, Laura (2017). Radikal Medya: İsyancıların İletişimi ve Toplumsal Hareketler, Çev: Ülkü Doğanay, Oğuzhan Taş ve İnan Özdemir Taştan, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Dursun, Çiler (1998). Türkiye’de İşçi Sınıfı Kimliğinin Medyada Temsili 1970-1997, *Toplum ve Bilim*, (78), 210-241.
- Fraser, Nancy (1990). Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy, *Social Text*, No. 25/26, 56-80.
- Habermas, Jürgen (2014). *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*, Çev: Tanıl Bora ve Mithat Sancar, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Harlow, Summer and Harp, Dustin (2013). Alternative Media in a Digital Era: Comparing News and Information Use Among Activists in the United States and Latin America, *Communication&Society/Comunicación y Sociedad*, 26(4), 25-51.
- Kaner Koç, Nilgün (2012). Türkiye’deki Yazılı Basında Tekel İşçi Eyleminin Sunumu, *Çalışma ve Toplum*, 35(4), 189-215.
- Kaya, A. Raşit (2009). *İktidar Yumağı: Medya-Sermaye-Devlet*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Kidd, Dorothy (1999). The Value of Alternative Media, *Peace Review*, 11(1), 113-119.
- Marx, Karl (2012). *Basın Özgürlüğü Üzerine*, Çev: Önder Kulak ve Kurtul Gülenç, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Negt, Oscar ve Kluge, Alexander (2004). Kamusal Alan ve Tecrübeye Giriş, Ed.: Meral Özbek, *Kamusal Alan*, İstanbul: Hil Yayın, 133-139.
- Özer, Ömer (2001). Kazanılmış Hakkın Tersine Çevrilmesi: 1 Mayıs 1996 Olaylarının Türk Basınında Sunumu, *Gazi İletişim Dergisi*, (9), 107-135.
- Özer, Ömer (2016). İşçi Sınıfı Eksenli Klasik Toplumsal Hareketler: “Büyük Zonguldak-Ankara Madenci Yürüyüşü”nün Cumhuriyet, Hürriyet ve Tercüman Gazetelerindeki Sunumu, Ed.:E. Dağtaş, *Özgürleşmenin Yolları*, Ankara: Ütopya Yayınları, 27-85.
- Rodriguez, Clemencia (2001), *Fissures in the Mediascape: An International Study of Citizens Media*, New Jersey: Hampton Press Communication Series.
- Sandoval, Marison (2009). A Critical Contribution to the Foundations of Alternative Media Studies. *Kurgu: Online International Journal of Communication Studies*, 22(1), 1-18.
- Sandoval, Marison ve Fuchs, Christian (2010). Towards a Critical Theory of Alternative Media, *Telematics and Informatics*, 27, 141-150.

Şen, Ayşe Fulya (2011). Kültürel Kimlikler Karşısında Sınıf Kimliğinin ve İşçi Sınıfı Kimliğinin Medyada Temsili (Tekel Örneği), *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (33), 87-112.

Şen, Ayşe Fulya ve Çetinkaya, Ali (2013). Medyada Sınıf Temsilleri: “1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü” Haberleri Üzerine Bir Çözümleme, *Akdeniz İletişim*, (19), 78-93.

Taylan, Ahmet (2012). Alternatif Medya ve Bianet Örneği: Türkiye’de Alternatif Medyaya Dair Etnografik Çalışma, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara.

Timisi, Nilüfer (2003). *Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi*, Ankara: Dost Kitabevi.

Tuna, Eylem (2011). Medyada İşçi Hareketleri ve Sendikacılık Bir Örnek: Tekel Eylemleri, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul.

Derinlemesine Görüşme

Alin, Adnan (2018). Emek Sitesi Kurucusu ile Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme, 29 Eylül, İstanbul.

İnternet Kaynakları

Albert, Michael (1997). What Makes Alternative Media Alternative? http://subsol.c3.hu/subsol_2/contributors3/alberttext.html. Erişim Tarihi: 27.10.2018.

Atton, Chris (2001). Approaching Alternative Media: Theory and Methodology, <https://pdfs.semanticscholar.org/c4bc/d2a9d65d7e4468bc8947be0d6dfdb0d66e95.pdf>. Erişim Tarihi: 28.10.2018.

Ceyhan, Çağdaş (2009). Medyada Alternatif bir Hal: Ahali ve Karşıt-Kamusallık. *Kurgu:Online International Journal of Communication Studies*, 22(1), 176-209, http://ekurgu.anadolu.edu.tr/assets/upload/pdf/20160513070855_ekurgu.pdf. Erişim Tarihi: 28.10.2018.

Emek Sitesi, www.emek.org.tr, Erişim Tarihi: Eylül 2018.

Garnham, Nicholas (1997). Medya ve Kamusal Alan. Çev: Sevda Alankuş ve Hakan Tuncel, http://www.ilefarsiv.com/id/yazi_14.htm. Erişim Tarihi: 27.10.2018.